

JAARVERSLAG

2017

Protestants Christelijk
Basisonderwijs Amersfoort

GROENENDIJK
onderwijsadministratie

Bezoekadres Trapezium 210, Sliedrecht
Postadres Postbus 80, 3360 AB Sliedrecht

T (0184) 41 25 07
<http://www.groenendijk.nl/>

INHOUDSOPGAVE

A TOELICHTING OP ONDERDELEN VAN HET JAARVERSLAG

Bestuursverslag	1
Kengetallen	44

B JAARREKENING

B1 Grondslagen	45
B2 Balans per 31 december 2017	52
B3 Staat van baten en lasten 2017	54
B4 Kasstroomoverzicht 2017	55
B5 Toelichting behorende tot de balans	56
B6 Toelichting behorende tot de staat van baten en lasten	62
B10 Niet uit de balans blijkende activa en verplichtingen	71

Gebeurtenissen na balansdatum

Ondertekening Jaarverslag	73
----------------------------------	-----------

C OVERIGE GEGEVENS

C1 Controleverklaring	74
C2 Statutaire regeling omtrent bestemming van het resultaat	79

Inhoudsopgave

Voorwoord

1. Inleiding en samenvatting
  - 2 Bestuursverslag
    - 2.1 Leeswijzer
    - 2.2 Grondslag, doel en ambities
    - 2.3 Structuur en organisatie
      - 2.3.1 Organisatie
      - 2.3.2 Scholen, leerlingenaantallen en marktaandeel
    - 2.4 Beleidsterreinen
      - 2.4.1 Onderwijs en kwaliteitszorg
      - 2.4.2 Personeel
      - 2.4.3 Beheer
      - 2.4.4 Financiën
  - 3 Continuïteitsparagraaf
    - 3.1 Kengetallen
    - 3.2 Meerjarenbegroting
      - 3.2.1 Balans
      - 3.2.2 Raming van baten en lasten
    - 3.3 Overig
      - 3.3.1 Interne risicobeheersing door het bestuur
      - 3.3.2 Belangrijkste risico's en onzekerheden
      - 3.3.3 Intern financieel toezicht door de raad van toezicht
  - 4 Jaarverslag raad van toezicht
  - 5 Jaarverslag gemeenschappelijke medezeggenschap
  - 6 Jaarrekening
- Bijlage A   Gebruikte afkortingen

Ondertekening bestuur en raad van toezicht

Bestuur

Dhr. G.J.H. Mellink .....

Dhr. H.C. van Lingen .....

Raad van toezicht

Drs. A.P.C. van der Veen (voorzitter) .....

Ir G.J.H. de Vries (vicevoorzitter) .....

Mw. Drs. S.A.M. Scholten-Klei .....

Dhr. J. van der Velden .....

Mw. Drs. G. Visser .....

Ir J. Voppen .....

Plaats

Datum

Leusden

.....

Voorwoord

Met het jaarverslag 2017 van Stichting voor Protestants Christelijk Basisonderwijs voor Amersfoort (PCBO) legt het bevoegd gezag verantwoording af aan de overheid en haar omgeving. Er wordt een toelichting geboden op ontwikkelingen binnen PCBO op de diverse domeinen en de scholen. Het jaarverslag laat zien welke middelen PCBO het afgelopen kalenderjaar heeft ontvangen en hoe deze zijn ingezet.

Voor het opstellen van dit jaarverslag zijn wettelijke bepalingen vanuit het Ministerie van OCW van toepassing.

Naast de verantwoording aan het Ministerie van OCW wordt het verslag ter goedkeuring voorgelegd aan de raad van toezicht. De gemeenschappelijke medezeggenschapsraad ontvangt het verslag ter kennisname.

De samenvatting wordt door het college van bestuur besproken met de GMR en de directeuren.

Het jaarverslag wordt gepubliceerd op de website van PCBO, zodat medewerkers, ouders en andere belanghebbenden er kennis van kunnen nemen.

Heeft u een vraag over dit jaarverslag, of wilt u reageren? We ontvangen uw bericht graag op stichting@pcboamersfoort.nl

Gert-Jan Mellink en Erik van Lingen
College van bestuur

1. Inleiding en samenvatting

In 2017 is de organisatiestructuur aangepast en heeft een bestuurswisseling plaats gehad. Het lopende strategisch beleidsplan is geëvalueerd om daarmee richting te geven aan doelen en activiteiten in 2018 en 2019. Analyse van eindopbrengsten en een specifieke schoolsituatie hebben geleid tot aanvullende acties om de onderwijskwaliteit op specifieke punten te verbeteren.

Het vinden, binden en boeien van werknemers is een belangrijk speerpunt geworden op de krappe arbeidsmarkt. In 2017 heeft PCBO haar marktaandeel behouden, waarbij in omvang sprake is geweest van een lichte krimp.

Besluiten zijn genomen in het kader van doorcentralisatie van de onderwijshuisvesting om hiermee langjarig scholen van goede accommodatie te kunnen voorzien. Er is ultimo 2017 sprake van een fors positief resultaat.

College van bestuur

De directeur-bestuurder is met pensioen gegaan en opgevolgd door een tweehoofdig college van bestuur. De entiteit "Algemene Directie" is daarmee in juni komen te vervallen. Vanuit gemeenschappelijke verantwoordelijkheid richten de bestuurders zich op specifieke domeinen en geven beide sturing aan de directeuren.

Strategisch beleid en organisatieontwikkeling

In oktober is door het college van bestuur met de directeuren van de scholen en de raad van toezicht 'een foto' van de organisatie gemaakt. Op basis van deze evaluatie is geconcludeerd dat er met hoge betrokkenheid en passie gewerkt wordt aan het vormgeven van een breed onderwijsaanbod. De kernwoorden Lef-Ruimte-Verantwoording worden schoolspecifiek geoperationaliseerd. Er is meer aandacht en activiteit nodig zijn om de onderwijskwaliteit die 'moet' te realiseren. De basiskwaliteit moet en kan op enkele scholen omhoog en er valt winst te behalen door onderlinge samenwerking te intensiveren.

Naast deze aangescherpte focus op kwaliteit is er vanaf november ook een proces in gang gezet tot het verbeteren van de organisatiestructuur en -cultuur op het niveau van directeuren, staf en bestuur. Dit wordt mede gevoed door de wens van directeuren om de samenwerking te intensiveren. In 2018 zullen besluiten over de structuur worden genomen en zal gewerkt worden aan het vormgeven van de professionele cultuur.

Per 1 augustus 2017 zijn de Wingerd en de Wegwijzer, beide in de wijk Schothorst, onderwijskundig gefuseerd en verder gegaan onder de nieuwe naam de Parkschool. Sinds enkele jaren deelden deze scholen reeds het brinnummer.

Onderwijskwaliteit

Alle scholen, op één na, hadden ultimo 2017 een basisarrangement van de Inspectie van het Onderwijs waarmee aan de basiskwaliteit wordt voldaan. De uitzondering hierop is Kon-Tiki. Naast een directiewisseling in het derde kwartaal heeft het bestuur ingezet op specifieke verbeteractiviteiten. Bij het inspectietoezicht in december was sprake van de beoordeling "zeer zwak". De ingezette verbeteractiviteiten worden na analyse verder aangescherpt en de organisatie zal begin 2018 worden aangepast met het oog op de noodzakelijke kwaliteitsverbetering.

In het derde kwartaal is tevens vastgesteld dat de eindopbrengsten op een aantal scholen voor de tweede maal beneden de gehanteerde norm liggen. Deze analyse in combinatie met evaluatie van het lopende strategisch beleidsplan leidt tot specifieke verbeteractiviteiten in het jaarplan 2018.

De uitstroom van leerlingen is onveranderd goed en conform de verwachting en de gegeven schooladviezen.

HRM

Om in de krappe arbeidsmarkt voldoende personeel te blijven vinden is, naast participatie in Transvita, ingezet op aanscherping van het eigen wervingsbeleid. Het inwerken en coachen van nieuwe medewerkers krijgt vanaf 2017 op stichtingsniveau vorm in een specifiek ondersteuningsprogramma. De onderwijscoach van PCBO voert deze opdracht uit.

Landelijk is sprake van acties om werkdruk te verminderen en de waardering voor de leraar PO te verbeteren. Alle scholen en het bestuur ondersteunen de gestelde doelen en eisen. Veel medewerkers hebben deelgenomen aan de landelijke staking.

Marktaandeel

Het leerlingenaantal is licht gedaald (-/-45 leerlingen op 1/10/2017, -/-1,2%). De scholen hebben hun marktaandeel vastgehouden: 23,3% in 2016, 23,4% in 2017). Op alle scholen wordt gewerkt volgens een continuu-rooster. De in pandige peuterscholen en BSO's passen in de hedendaagse behoefte van ouders (arbeidsparticipatie) en kinderen (doorgaande leer- en zorglijnen).

Huisvesting

In 2017 zijn belangrijke stappen gezet in het traject "volledige doordecentralisatie onderwijshuisvesting gemeente Amersfoort". Zowel de gemeente, de raden van toezicht en de medezeggenschapsraden van alle Amersfoortse schoolbesturen hebben ingestemd met de oprichting van een PO en VO coöperatie die de gemeentelijke zorgplicht voor adequate onderwijshuisvesting gaat uitvoeren gedurende een periode van 40 jaar. Een laatste horde, afspraken tussen de coöperaties in oprichting en de belastingdienst, moet nog worden genomen. Wanneer de coöperaties operationeel worden, krijgen de schoolbesturen zicht op renovatie en nieuwbouw van de schoolgebouwen die inmiddels een gemiddelde leeftijd hebben van 48 jaar en niet meer voldoen aan de huidige eisen die zowel het onderwijs als het milieu eraan stellen.

Financiën

Het resultaat over het jaar 2017 bedroeg + € 591.710. Er was een verlies van € 285.730 begroot. De afwijking ten opzichte van de begroting werd voor een groot deel veroorzaakt door de toekenning van extra personele bekostiging (€ 313 K) in september 2017 met terugwerkende kracht voor het schooljaar 2016-2017. De baten waren 4,1% (770 K) hoger dan begroot, de lasten -0,7% (€ 140 K) lager dan begroot.

Er is voor € 266 K meer dan gepland geïnvesteerd in ICT, meubilair en onderwijsmethodes. Dit werd onder andere gestimuleerd door het beschikbaar stellen van het "LEF" budget.

2. Bestuursverslag

2.1 Leeswijzer

Het jaarverslag is ingericht overeenkomstig de Regeling Jaarverslag Onderwijs en bestaat uit vier onderdelen:

- Bestuursverslag (H.2)
- Continuïteitsparagraaf (H.3)
- Jaarrekening (H.6)
- Overige gegevens

Bedragen worden gepresenteerd in duizenden euro's, herkenbaar aan de K achter het getal. De in dit document gebruikte afkortingen worden in bijlage A toegelicht.

Bestuursverslag

Dit onderdeel begint met informatie over het doel, de visie en de missie van PCBO Amersfoort. Hierna volgt een korte beschrijving van de interne organisatie en een overzicht van de scholen met hun leerlingenaantallen.

In de vier daaropvolgende paragrafen komen respectievelijk de beleidsterreinen onderwijs en kwaliteitszorg, personeel, beheer en financiën aan bod. Verantwoording op deze gebieden vindt plaats aan de hand van de doelstellingen uit het SBP 2015-2019 en de begroting 2017.

Continuïteitsparagraaf

In een aparte paragraaf wordt aandacht besteed aan de toekomst van de organisatie, conform de meest recente richtlijnen hieromtrent in de Regeling jaarverslaggeving onderwijs.

U treft hier de belangrijkste kengetallen (ontwikkeling leerlingenaantal, personele bezetting en exploitatie) alsmede de risico's die het bestuur onderkent en hoe hierop wordt ingespeeld.

Jaarrekening

De jaarrekening is volledig opgenomen in dit jaarverslag vanaf pagina 44, na het Jaarverslag raad van toezicht en het Jaarverslag gemeenschappelijke medezeggenschapsraad.

Overige gegevens

Tot slot is de controle verklaring van de accountant opgenomen en geeft het bestuur aan hoe het positieve resultaat wordt verdeeld over de verschillende reserves.

De algemene reserve is het deel van het eigen vermogen waarover het bestuur zonder belemmeringen kan beschikken voor het doel van de organisatie. De bestemmingsreserves kennen een beperktere bestedingsmogelijkheid die door het bestuur zelf is aangebracht en ook weer kan worden opgeheven.

2.2 Grondslag, doel en ambities

Grondslag

PCBO Amersfoort is geworteld in de protestants-christelijke traditie en laat zich inspireren door de Bijbelse visie waarin God naar mens en wereld omziet. Vanuit dit geloof willen we met kinderen, ouders en medewerkers vorm geven aan waarden als naastenliefde, rechtvaardigheid en rentmeesterschap.

De diversiteit in levensbeschouwelijke overtuigingen in onze samenleving zien wij als waardevol. PCBO zoekt daarom de dialoog, opdat ontmoeting tot stand komt: hierbij zoeken we naar overeenkomsten en erkennen we de verschillen. Geloof, hoop en liefde zijn leidend op weg naar de toekomst.

Doel

Het doel van de stichting is bevordering van het basisonderwijs in overeenstemming met de grondslag door:

- de oprichting en instandhouding van scholen voor (speciaal) basisonderwijs
- het borgen van aandacht voor levensbeschouwelijke vorming van de leerlingen
- het onderhouden van contacten en bevorderen van samenwerking met andere scholen en andere relevante partijen, onder meer om ontmoeting met andere levensbeschouwelijke stromingen tot stand te brengen.

Ambities

Het bestuur werkt vanuit het strategisch beleidsplan 2015-2019. Daarin staan de ambities voor de stichting weergegeven in vijf groeithema's, vier hoofdrolspelers en drie kernbegrippen.

De vijf groeithema's van het strategisch beleidsplan zijn:

- het kind als eigenaar van het eigen leerproces
- de leerkracht als vakbekwaam allrounder
- de organisatie-stimulerende organisatiecultuur, geïnspireerd door gedeeld leiderschap
- de schoolleider als onderwijskundig leider
- de school als ontmoetingsplaats.

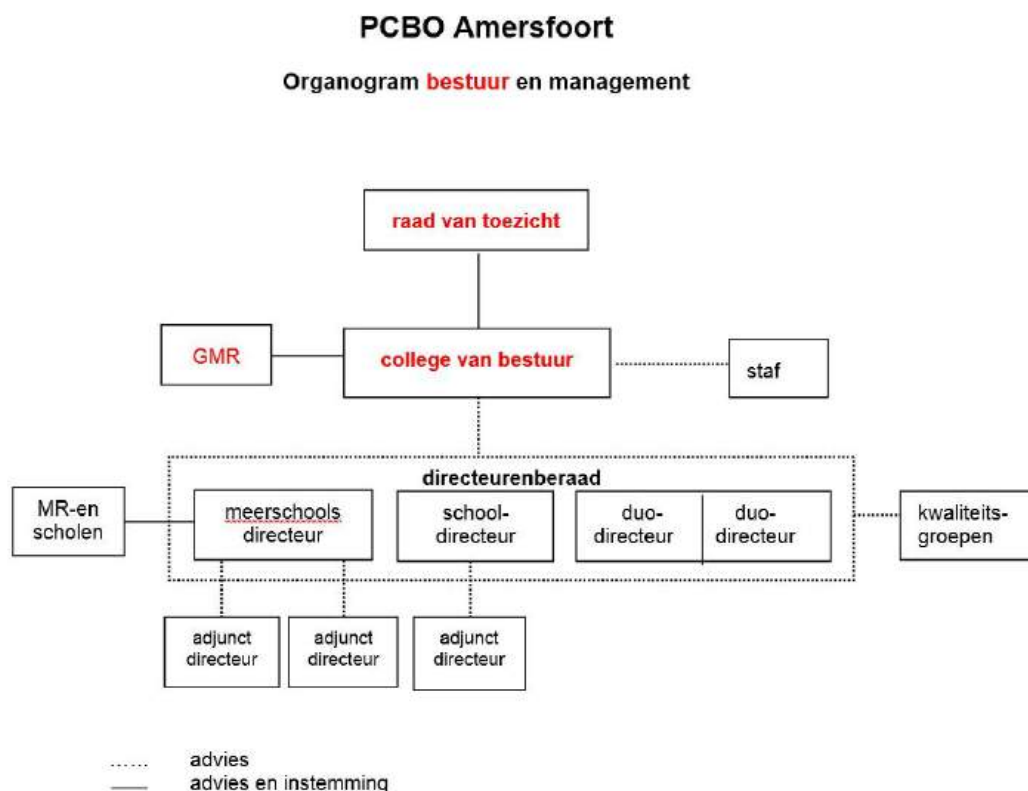
De vier hoofdrolspelers zijn: het kind, de leerkracht, de schoolleider en de gemeenschap rond de school.

De basis onder de ambities in het strategisch beleidsplan zijn de drie kernbegrippen: lef - ruimte - verantwoording.

In navolging van G. Biesta richt het onderwijs binnen PCBO Amersfoort zich op: kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming van de leerlingen.

Het plan kan worden ingezien op de website van PCBO: www.pcboamersfoort.nl

2.3 Structuur en organisatie

2.3.1 Organisatie

Juridische structuur

De volledige naam van PCBO Amersfoort luidt Stichting voor Protestants-Christelijk Basisonderwijs voor Amersfoort. Zij heeft haar zetel in de gemeente Amersfoort.

Raad van toezicht (RvT)

In de vernieuwde Code Goed Bestuur PO (2017) hebben de leden van de PO-raad afgesproken wat zij verstaan onder goed bestuur. Een van de pijlers is de scheiding van bestuur en toezicht.

De RvT houdt intern toezicht op de verwezenlijking van de grondslag en de doelstelling van de stichting, alsmede op het functioneren van het college van bestuur.

De samenstelling, taken en bevoegdheden van de RvT zijn zodanig dat deze een deugdelijk en onafhankelijk toezicht kan uitoefenen.

College van bestuur (CvB)

Het bestuur treedt op als het bevoegd gezag en vertegenwoordigt de stichting in en buiten rechte. Het college van bestuur is belast met het besturen en de eindverantwoordelijkheid voor de dagelijkse leiding van de stichting. Het bestuur is tevens belast met het besturen en de eindverantwoordelijkheid voor de dagelijkse leiding van de door de stichting in stand gehouden scholen.

Het bestuur zorgt dat de activiteiten van de stichting bestuurlijk, juridisch, organisatorisch en financieel correct verlopen en dat die activiteiten in overeenstemming zijn met het doel van de stichting.

Het bestuur ziet er op toe dat het onderwijs overeenkomstig de grondslag van de stichting wordt gegeven.

Het bestuur is bevoegd taken en bevoegdheden op te dragen aan personen binnen of buiten de stichting.

Gemeenschappelijke medezeggenschapsraad (GMR)

De GMR heeft specifieke bevoegdheden waaronder advies- en instemmingsrecht. De GMR praat mee, adviseert of geeft instemming t.a.v. diverse onderwerpen die van belang zijn voor alle of een meerderheid van de scholen van de stichting. Leden zijn ouders en personeelsleden van de diverse scholen.

Bestuursbureau

Het bestuursbureau staat onder leiding van het bestuur. De beleidsmedewerkers adviseren het college van bestuur gevraagd en ongevraagd over het te voeren beleid.

Het bestuursbureau onderscheidt vier rollen in relatie tot de scholen:

- monitoren
- ondersteunen
- sturen (waar het moet)
- initiëren

De bureaumedewerkers rapporteren hun bevindingen aan het college van bestuur en de directies van de scholen. De taken van het bestuursbureau houden verband met de verantwoordelijkheid voor het werkgeverschap, de bedrijfsvoering, de kwaliteitszorg en de algemene bestuurlijke taken.

PCBO Amersfoort heeft niet alle deskundigheid zelf in huis; indien nodig wordt expertise ingehuurd.

Het secretariaat, de administratie en de facilitaire dienst verlenen ondersteunende diensten voor de gehele organisatie.

Kwaliteitsgroepen en werkgroepen

Op diverse beleidsterreinen bestaan kwaliteitsgroepen. Deze werken met een opdracht vanuit het bestuur. Alle schooldirecteuren maken in beginsel deel uit van één of meer kwaliteitsgroepen. Ook beleidsmedewerkers nemen deel aan de kwaliteitsgroepen, passend bij hun expertise.

Eind 2017 zijn opbrengsten en werkwijze geëvalueerd. Begin 2018 wordt de structuur en werkwijze aangepast om de groepen effectiever in te zetten op zowel de ontwikkeling als implementatie van beleid.

PCBO Amersfoort kent de volgende kwaliteitsgroepen (status 2017):

- Inclusief onderwijs
- Integraal personeelsbeleid
- Kennisacademie
- ICT
- IB-kring

Binnen PCBO Amersfoort zijn diverse werkgroepen actief die deels een netwerkfunctie hebben en deels opdrachten uitvoeren die door het CvB of de directeuren toegewezen zijn. Functie en werkwijze van deze groepen wordt begin 2018 herzien.

2.3.2 Scholen, leerlingenaantallen en marktaandeel

PCBO heeft dertien scholen (12 brinnummers), geografisch verspreid over de meeste wijken van Amersfoort. Er zijn twaalf reguliere basisscholen en één school voor speciaal basisonderwijs (KWS).

Onderstaande tabel toont de ontwikkeling van het leerlingenaantal.

Amersfoort heeft een stabiele basispopulatie en is geen krimpregio. Wel zijn er aanzienlijke verschuivingen binnen de wijken. PCBO wil per wijk minimaal haar marktaandeel behouden.

brin, school, wijk		1 oktober tellingen			
		1-okt-14	1-okt-15	1-okt-16	1-okt-17
01VI	4-7 jr	146	141	116	107
de Parkschool	8 jaar en ouder	156	157	148	120
Schothorst	totaal	302	298	264	227
08TE	4-7 jr	120	115	111	117
PWA	8 jaar en ouder	105	103	102	110
Beekenstein	totaal	225	218	213	227

08TE1	4-7 jr	41	44	55	45
PWA	8 jaar en ouder	41	46	36	37
Randenbroek	totaal	82	90	91	82
10LI	4-7 jr	133	132	141	117
't Anker	8 jaar en ouder	89	93	84	96
Soesterkwartier	totaal	222	225	225	213
11AT	4-7 jr	107	102	108	118
de Windroos	8 jaar en ouder	94	107	103	99
Liendert	totaal	201	209	211	217
12QU	4-7 jr	235	232	233	213
de Bolster	8 jaar en ouder	216	203	208	219
Bergkwartier	totaal	451	435	441	432
13DW	4-7 jr	114	127	142	138
de Berkenschool	8 jaar en ouder	100	95	100	106
Hoogland	totaal	214	222	242	244
14RD	4-7 jr	3	1	3	6
sbao KWS	8 jaar en ouder	27	25	25	37
	totaal	30	26	28	43
21RS	4-7 jr	112	116	106	104
de Zonnewijzer	8 jaar en ouder	95	100	103	107
Zielhorst	totaal	207	216	209	211
23PH	4-7 jr	113	100	107	96
Gabrie Mehenschool	8 jaar en ouder	123	126	117	104
Kattenbroek	totaal	236	226	224	200
27JH	4-7 jr	265	254	249	220
de Wonderboom	8 jaar en ouder	267	263	244	255
Nieuwland	totaal	532	517	493	475
27NX	4-7 jr	308	314	317	294
de Vuurvogel	8 jaar en ouder	305	296	282	295
Vathorst	totaal	613	610	599	589
29XR	4-7 jr	202	240	285	287
Kon-Tiki	8 jaar en ouder	73	116	151	184
Vathorst	totaal	275	356	436	471
PCBO totaal	4-7 jr	1899	1918	1973	1862
	8 jaar en ouder	1691	1730	1703	1769
	totaal	3590	3648	3676	3631

1 oktobertelling

Op 1 oktober 2017 bedroeg het totale leerlingenaantal 3.631. Dit is 45 leerlingen (1,2%) minder dan het jaar ervoor. De totale telling voor PO Amersfoort bedroeg 15.305 excl. sbao (PCBO marktaandeel 23,4% versus 23,3% op 1 oktober 2016).

De verhouding tussen onder- en bovenbouw is een indicatie voor de toekomstige leerlingenontwikkeling.

Na jaren van gestage daling is het leerlingaantal van de KWS het afgelopen jaar gestegen.

Het leerlingenaantal op 1 oktober van het voorgaande jaar vormt de grondslag voor de bekostiging in het volgende jaar: de telling op 1 oktober 2017 bepaalt de materiële lumpsum voor het kalenderjaar 2018 en de personele lumpsum voor het schooljaar 2018-2019.

Alle scholen werken met het administratie- en leerlingvolgsysteem ParnasSys. Zo kan de leerlingpopulatie, kwalitatief en kwantitatief, per school en stichtingsbreed op de voet worden gevolgd en geanalyseerd. Het leerlingenverloop wordt via maandelijkse overzichten gemonitord.

2.4 Beleidsterreinen

2.4.1 Onderwijs en kwaliteitszorg

Belangrijkste ontwikkelingen afgelopen jaar

In 2017 is op schooloverstijgend en schoolniveau gewerkt binnen de groeithema's en ambities zoals die zijn vastgelegd in het SBP 2015-2019. Het plan werd onder andere uitgewerkt in taakstellingen voor het directieberaad, de kwaliteitsgroepen en de Kennisacademie.

Op schoolniveau zijn de jaarplannen opgesteld in aansluiting op het SBP. De daarvoor beschikbare middelen (formatie- en professionaliseringsbudget) waren veelal toereikend. Wanneer dat niet het geval was, konden schooldirecties extra budget aanvragen om hun kwaliteitsdoelstellingen te halen. Een aantal scholen heeft extra middelen aangevraagd voor didactische ondersteuning en inzet van extra leerkrachten.

In 2017 is een zogenaamd LEF budget in het leven geroepen (zie ook pagina 21) om zowel teams als individuen de gelegenheid te bieden initiatieven te ontplooien die gericht zijn op onderwijsontwikkeling en kennisdeling. Enkele voorbeelden van projecten die hiermee bekostigd zijn:

- de aanschaf van WizeFloors waarmee collectieve en gedifferentieerde leerstijlen en behoeften worden gestimuleerd door spel en beweging
- een pilot met Snappet tablets en een daaraan gekoppeld onderzoek
- de aanschaf van doelenborden in alle lokalen van één van de scholen om zo een leerrijker omgeving te creëren en de doorgaande leerlijnen te benadrukken.

Verwachte toekomstige ontwikkelingen

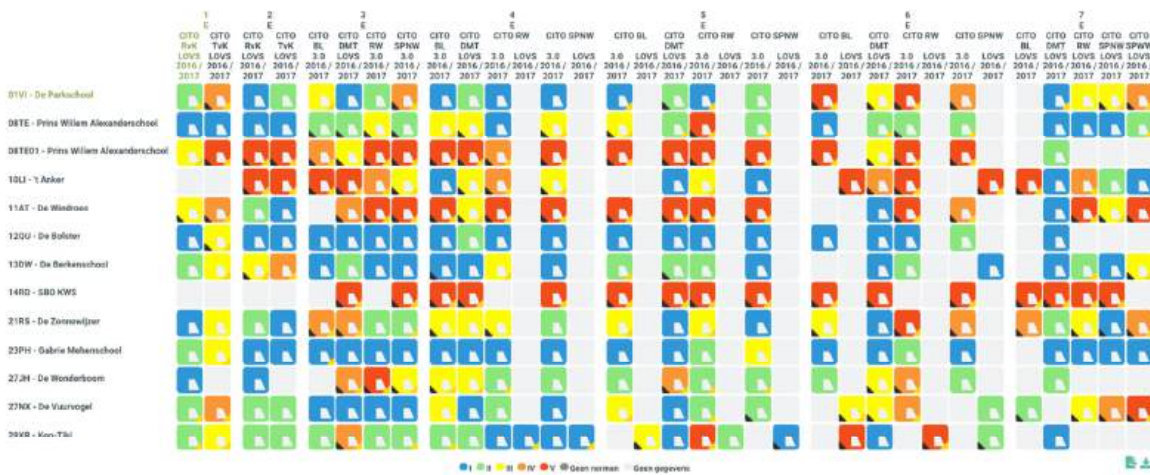
In oktober is door het college van bestuur met de directeuren van de scholen en de raad van toezicht 'een foto' van de organisatie gemaakt. Op basis van deze evaluatie is geconcludeerd dat de focus op onderwijskwaliteit verbeterd kan worden. De tussen- en eindresultaten (zoals hieronder weergegeven) dragen bij aan dit gegeven. De basiskwaliteit moet en kan op enkele scholen omhoog en er valt winst te behalen door onderlinge samenwerking te intensiveren.

Het kwaliteitsmanagementsysteem dient te worden geactualiseerd. Het nieuwe toezichtkader zal hierbij een deel van de doelen en normeringen bepalen. Ook zal de jaarcyclus aangescherpt worden om tijdig opbrengsten en processen te evalueren. Daarbij zal tevens sprake zijn van horizontale en verticale verantwoording. De eerste stappen hiertoe zijn in het vierde kwartaal gezet door de EWS gesprekken, waarin de voortgang op het gebied van onderwijs, personeel en beheer, groepsgewijs besproken wordt.

Naast deze aangescherpte focus op kwaliteit is er vanaf november ook een proces in gang gezet tot het verbeteren van de organisatiestructuur en -cultuur op het niveau van directeuren, staf en bestuur. Dit mede gevoed door de wens van directeuren om de samenwerking te intensiveren. In 2018 zullen besluiten over de structuur worden genomen en zal gewerkt worden aan het vormgeven van de professionele cultuur.

Resultaten

Onderwijsprestaties - Tussenopbrengsten

Verklaring van de kleuren:

- Blauw = I hoge score
- Groen = II goede score
- Geel = III gemiddelde score
- Oranje = IV onder gemiddelde score
- Rood = V onvoldoende score (zwart driehoekje: meer dan 20% in de populatie heeft deze score).
- Licht grijs toets is niet afgenomen of niet ingevoerd

De tussenopbrengsten op de scholen laten een wisselend beeld zien per school, per vak en per leerjaar. Voor rekenen valt daarnaast op dat vooral in de midden- en bovenbouw lagere scores worden behaald en scores ook niet hoger worden gedurende de schoolloopbaan. Voor begrijpend lezen zijn de scores meestal stabiel binnen een school. Technisch lezen laat een positieve ontwikkeling zien: vrijwel alle toetsen in leerjaar 8 zijn ruim voldoende volgens de citonormering. Ook bij spelling zijn de scores in de bovenbouw overwegend hoger dan in de onder- en middenbouw.

Onderwijsprestaties- eindopbrengsten (groep 8)

	Schooljaar 2014-2015		Schooljaar 2015-2016		Schooljaar 2016-2017	
	score	% II met gewicht	score	% II met gewicht	Score	% II met gewicht
de Parkschool (Wi)	538,1	8	530,5	6	533,8	9
De Parkschool (WW)	535,1		533,8		531,6	
PWA Beekenstein	534,4	9	537,0	7	536,2	8
PWA Randenbroek	530,1	57	522,3	48	537,1	51
't Anker	537,2	13	531,3	5	476,4	4
de Windroos	528,2	22	528,0	19	534,5	18
de Bolster	541,5	2	539,3	0	539,4	0
de Berkenschool	535,3	1	537,2	0	581,3	0
de Zonnewijzer	535,2	6	535,1	5	538,4	5
Gabrie Mehenschool	537,5	6	536,4	2	535,0	2
de Wonderboom	537,7	3	535,5	1	534,4	1
de Vuurvogel	538,1	5	534,3	2	532,6	2
Kon-Tiki	530,0	4	532,5	3	529,5	3
Stichtingsgemid.	535,3	8	533,1	6	*	6

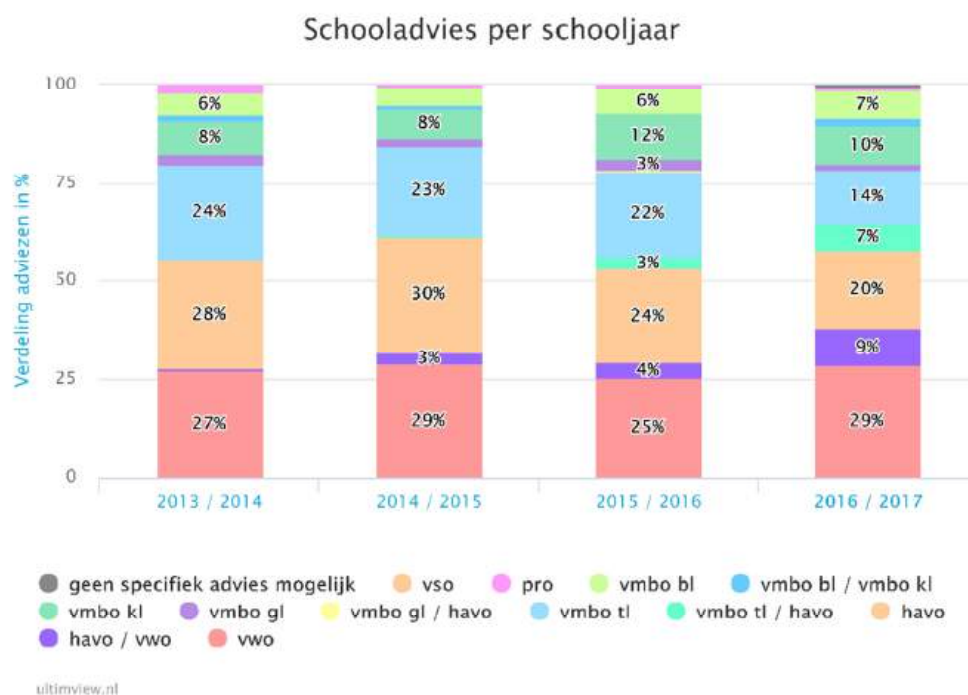
*omdat niet alle scholen hetzelfde type eindtoets afnemen, kan een stichtingsgemiddelde niet worden berekend. De Berkenschool en 't Anker nemen de AMN af, de overige scholen nemen de Cito toets af.

Rood: onder de ondergrens van de Inspectie van het Onderwijs

Uit de eindresultaten blijkt dat er in 2017 vijf scholen zijn waarbij de gemiddelde eindscore onder de grens/normering van de Inspectie van het Onderwijs ligt. In 2016 was sprake van zeven scholen waarbij dit het geval was. Bij drie scholen ligt de eindscore voor het tweede opeenvolgende jaar beneden de norm: Kon-Tiki, de Vuurvogel en de Parkschool. Dit signaal betekent dat analyse en verbetering van de resultaten noodzakelijk is. Ingezet wordt op zowel een schoolspecifiek plan van aanpak voor enkele scholen als het aanscherpen van werkwijzen in het kader van kwaliteitsmanagement.

Voor Kon-Tiki geldt dat naast deze resultaten sprake is van de beoordeling 'zeer zwak' o.b.v. het inspectieonderzoek dat in december heeft plaatsgevonden. Ingaande 2018 wordt het lopende verbeterplan aangescherpt en zullen organisatorische maatregelen genomen worden om de voorwaarden voor goede onderwijskwaliteit te scheppen.

Uitstroom leerlingen groep 8 (zomer 2017)

Hoewel de score op de eindtoets op relatief veel scholen onder de inspectienorm ligt, is het uitstroomniveau van de leerlingen bijna onveranderd hoog: in de zomer van 2017 stroomde 58% van de groep 8 leerlingen uit naar havo of vwo. Ter vergelijking: het landelijk percentage is 48,7% (2016). Het schooladvies wordt gebaseerd op de gehele schoolloopbaan van de leerling en wordt afgegeven voordat de eindtoets is afgenomen. Valt de score van de eindtoets lager uit, dan hoeft het advies voor het VO niet te worden aangepast. Andersom kan dit wel.

Onderwijskundige en onderwijs-programmatische zaken

Toegankelijkheid en Toelatingsbeleid

In principe zijn alle kinderen, of door het bereiken van de 4-jarige leeftijd, of door verhuizing of verandering van school, welkom op de PCBO scholen mits ouders de uitgangspunten en doelstellingen van PCBO onderschrijven.

De school spant zich in om iedere leerling die wordt aangemeld goed onderwijs te bieden.

De school heeft zorgplicht: wanneer de school concludeert dat er in een bepaald geval onvoldoende mogelijkheden zijn om passend onderwijs te kunnen bieden en waar te maken, dan wordt samen met de ouders, en waar nodig het samenwerkingsverband de Eem, gezocht naar een wél passende onderwijsplek in de regio.

Passend onderwijs

Op 1 augustus 2014 is de Wet passend onderwijs in werking getreden. Sindsdien gaat de rijksbekostiging voor extra ondersteuning niet meer direct naar de scholen, maar naar het regionale samenwerkingsverband (SWV). Ieder schoolbestuur is lid van een SWV. De middelen voor extra ondersteuning worden verdeeld op basis van een vierjaarlijks ondersteuningsplan. De inzet van de middelen van SWV de Eem is in eerste instantie gericht op de basisondersteuning. In 2018 moeten alle scholen de basisondersteuning op orde hebben. PCBO ontving in 2017 van het samenwerkingsverband een bijdrage van € 95,- per leerling (€ 347 K) voor het versterken van de basisondersteuning.

Wanneer sprake is van een ondersteuningsbehoefte die de basisondersteuning op schoolniveau overstijgt, kan er voor specifieke (groepen) leerlingen een zogenaamd arrangement worden aangevraagd. Een arrangement beschrijft de onderwijsbehoefte van de specifieke leerling en kent daarbij middelen toe: personele bekostiging en/of materiële bekostiging en/of inzet van expertise van het SWV.

Het SWV kent arrangementen toe voor moeilijk leren, fysieke beperkingen en gedrag. In geval van visuele beperkingen of gehoor-/spraak-/taalproblemen wordt het arrangement toegekend door respectievelijk Bartiméus en Auris.

In 2017 is € 261 K ontvangen voor het uitvoeren van arrangementen op de verschillende scholen van PCBO.

Onderwijs voor asielzoekerskinderen

Kinderen van asielzoekers gaan zo snel mogelijk, in ieder geval binnen 3 maanden nadat ze in Nederland zijn aangekomen, naar school. In Amersfoort is afgesproken dat kinderen tussen 6 en 12 jaar gedurende het eerste jaar in Nederland naar een internationale taalklas gaan (Meerkring – Wereldwijzer). De kinderen stromen vervolgens door naar scholen in hun eigen buurt, waaronder PCBO scholen.

Taalentklas

In Amersfoort wordt in zes wijken (acht scholen) een TAALEntklas georganiseerd om kinderen te ondersteunen bij het ontwikkelen van hun competenties, zodat zij door kunnen stromen naar hogere vormen van voortgezet onderwijs. De TAALEntklas richt zich op leerlingen in groep 7 en 8 van het basisonderwijs die op basis van hun capaciteiten in vmbo-t of havo geplaatst kunnen worden, maar het risico lopen op onderpresteren vanwege talige belemmeringen. Geselecteerde leerlingen krijgen wekelijks twee uur extra leertijd. Tijdens deze lessen is veel aandacht voor taal en 'kennis van de wereld', maar ook voor het ontwikkelen van een 'academische houding'. De lessen stimuleren nieuwsgierigheid, een kritische houding, discussievaardigheden en meningsvorming.

De Taalentklas wordt bekostigd uit de UPJO-gelden van de Gemeente Amersfoort (€ 104 K in 2017). PCBO is penvoerder namens de deelnemende scholen. Het project loopt in ieder geval tot en met 2018.

Pr8klas

In het schooljaar 2016-2017 werd voor de tweede keer, in samenwerking met vmbo Het Element, een Pr8klas georganiseerd voor geselecteerde leerlingen van verschillende PCBO en Voilà scholen. Potentiële vmbo basis en kader leerlingen hebben in groep 8 moeite met het bijbenen van de veelal cognitieve vakken en dreigen motivatie voor het leren te verliezen. Tegelijkertijd hebben deze leerlingen vaak een goed praktisch inzicht en komen tot bloei wanneer hen aantrekkelijk uitdagend beroepsonderwijs wordt geboden.

Tijdens de wekelijkse middag op Het Element worden de leerlingen praktisch uitgedaagd en wordt gewerkt aan hun zelfvertrouwen, werkhouding en studievaardigheden.

De leerlingen worden intensief begeleid door vakdocenten van Het Element en een PCBO mentor. De mentor helpt hen bij het vaststellen en evalueren van hun leerdoelen, zowel tijdens de Pr8klas als op de eigen school. De Pr8klas wordt in het schooljaar 2017-2018 opnieuw georganiseerd. PCBO ontvangt een subsidie die vrijwel de kosten dekt (€ 7 K).

Plusklas

De bovenschoolse Plusklas is een initiatief van PCBO en het Farel College met als doel uitdagende en creatieve leerstof te bieden aan bovengemiddelde tot hoogbegaafde leerlingen. Dit gebeurt één middag per week op het Farel College. De leerlingen krijgen complexe uitdagende opdrachten die zij deels ook in de eigen klas uitvoeren. De leerstof komt niet in het reguliere VWO aan bod. De Plusklas biedt ruimte aan ongeveer dertig leerlingen uit de groepen 7 en 8 van alle PCBO scholen. Plusklas leerlingen geven aan echt uitgedaagd te worden. Leraren bevestigen dit en zien dat deze leerlingen extra hun best moeten doen om het werk tot een goed einde te brengen. De Plusklas wordt gecoördineerd door een stuurgroep met daarin leraren van PCBO en het Farel College. In 2018 zal het beleid omtrent de Plusklas, waaronder de selectiecriteria, worden aangescherpt, passend bij het hoogbegaafdenbeleid van PCBO. PCBO ontvangt geen externe bijdrage voor dit project (kosten € 11 K).

Kurzweil

Kurzweil is een dyslexie ICT-hulpmiddel en biedt leerlingen met dyslexie ondersteuning bij het lezen, schrijven en studeren. Het programma is beschikbaar op alle PCBO scholen. Daarnaast kunnen geselecteerde leerlingen een thuisversie gebruiken. Het schooljaar 2017-2018 is het op één na laatste jaar van het huidige contract. Om een goed beeld te krijgen van gebruik en ervaring, is in december 2017 een QuickScan onder IB-ers en directies gedaan. De uitkomsten worden in 2018 in het directieberaad en de IB-kring besproken alvorens wordt besloten over toekomstig gebruik van deze software. De licentiekosten bedroegen € 10 K in 2017.

Cultuureducatie met Kwaliteit

Acht scholen namen in het schooljaar 2016-2017 deel aan het project Cultuureducatie met Kwaliteit van het Fonds voor Cultuurparticipatie, een samenwerking met de lokale partner Scholen in de Kunst. Dit project heeft tot doel de kwaliteit van cultuureducatie in het primair onderwijs zodanig te verbeteren dat het een vaste plek krijgt in het curriculum van de scholen. De scholen ontvingen een projectsubsidie van € 48 K, als bijdrage in de uitvoering van een structureel cultuureducatieprogramma. Ook voor het schooljaar 2017-2018 ontvangen de scholen deze subsidie.

Subsidie impuls muziekonderwijs

In 2016 ontving de Windroos een subsidie van € 20 K van het Fonds voor Cultuurparticipatie voor de periode 2016-2019. Deze subsidie is bedoeld om meer en betere muzieklessen te verzorgen. Inmiddels is € 11 K hiervan besteed. De school werkt samen met een collectief van muziekdocenten. Zo moet muziekonderwijs een integraal onderdeel gaan worden van het curriculum.

Amersfoortse Brede Combinaties

Stichting ABC geeft in de gemeente Amersfoort vorm aan de brede scholen. De samenwerking tussen onderwijs, kinderopvang en welzijn kent meerdere niveaus en doelstellingen. Vanuit ABC wordt bijvoorbeeld de “dag van de dialoog” georganiseerd waarin de Windroos participeert. Scholen met heel verschillende leerlingenpopulaties komen zo met elkaar in contact en gesprek. Diverse scholen van PCBO werken met partners in de wijk aan de realisatie van een doorgaande lijn en breed aanbod van voorschoolse, schoolse en naschoolse voorzieningen.

Kwaliteitszorg

Interne kwaliteitszorg

PCBO Amersfoort gebruikt al een aantal jaren een zelf ontwikkeld early warning system (EWS): een dashboard waarin een aantal indicatoren (streefwaarden en actuele waarden) zichtbaar zijn en die de basis vormen voor een halfjaarlijks gesprek met de schooldirectie. Het doel van het EWS is een tijdige signalering van risico's door het bestuur, zodat in een vroeg stadium, samen met de school, oplossingen en verbeteringen in gang gezet kunnen worden. Voordat het bestuur met de schooldirecties in gesprek gaat, worden de indicatoren in een groepssessie met de stafmedewerkers besproken en worden vragen geformuleerd.

In het najaar van 2017 is het EWS gesprek als pilot omgevormd tot een Planning- en Verantwoordingsgesprek in intervisiegroepen. Naast het bestuur is de stafmedewerker onderwijskwaliteit hierbij aanwezig. Verticale en horizontale verantwoording krijgt zo vorm. Het tijdpad is aangepast, zodat de gesprekken sneller na de toetsingen op de scholen (midden- en eindopbrengsten) plaatsvinden en er tijdiger kan worden bijgestuurd.

Deze werkwijze wordt in 2018 verder ontwikkeld. Te denken valt dan aan het formuleren van schoolnormen en stichtingsnormen voor de opbrengsten. Een enkele school heeft dit al gedaan. Deze normen worden gebaseerd op de inspectienorm (de kwaliteit die 'moet'), de ambities in het SBP (kwaliteit die we 'willen') en specifieke kwaliteitswensen van de individuele scholen.

De onderwijsopbrengsten in 2016 en 2017 en het vernieuwde toezichtkader van de Inspectie van het Onderwijs zijn aanleiding tot een uitbreiding en intensivering van de interne kwaliteitszorg. In het voorjaar van 2018 vindt daarom op alle scholen een screening plaats. Hiermee krijgt het bestuur een nauwkeuriger beeld van de onderwijskwaliteit op iedere school. Op basis van de bevindingen worden afspraken gemaakt over verbetering van de onderwijskwaliteit op scholen.

Inspectieoordeel Kon-Tiki

In december 2017 beoordeelde de Inspectie van het Onderwijs de onderwijskwaliteit (kwaliteitsterreinen onderwijsproces, onderwijsresultaten, kwaliteitszorg en ambitie) op Kon-Tiki als zeer zwak. Voorafgaand aan dit oordeel was er al een begeleidingstraject in gang gezet, onder leiding van een nieuwe directeur. Dit traject is verder geïntensiveerd en wordt nauwkeurig door het bestuur gemonitord. Wettelijk is bepaald dat een zeer zwakke school zich binnen een jaar zodanig moet verbeteren dat op 3 van de 4 aandachtsgebieden een voldoende wordt behaald.

Kwaliteitszorg in het leerlingvolgsysteem ParnasSys

De afgelopen jaren is gewerkt met de kwaliteitszorgmodule Integraal (onderdeel van ParnasSys) t.b.v. het analyseren van onderwijsopbrengsten, het uitvoeren van zelfevaluatie en tevredenheidsspeilingen. In 2018 zal dit systeem niet langer beschikbaar zijn. PCBO zal per 1 augustus 2018 overgaan op een nog nader te bepalen systeem dat aansluit bij het vernieuwde kwaliteitsmanagementsysteem.

Externe kwaliteitszorg

Vanaf augustus 2017 hanteert de Inspectie van het Onderwijs een vernieuwd Toezichtkader. Eigen verantwoordelijkheid van besturen en scholen voor de onderwijskwaliteit en hun ambities vormen het uitgangspunt voor het vernieuwde onderwijstoezicht. In het schooljaar 2018-2019 verwacht PCBO toezicht op niveau van bestuur en verificatieonderzoek op verschillende scholen.

Klachten

In 2017 zijn geen klachten voorgelegd aan de Landelijke Klachtencommissie voor het Christelijk primair onderwijs.

Internationalisering

Naast de wettelijk verplichte scholing Engels in de groepen 7 en 8, bieden de PCBO scholen in toenemende mate Engels aan vanaf de lagere groepen. Op twee scholen wordt al gestart in groep 1; een derde school, de Wonderboom, volgt vanaf het schooljaar 2018-2019. Dit jaar ontvangt de school een subsidie van Nuffic, waarmee leerkrachten zich kunnen voorbereiden op die stap.

Op Kon-Tiki wordt gewerkt met het International Primary Curriculum (IPC). Het IPC is een integraal, thematisch en creatief curriculum voor kinderen van 4-12 jaar gericht op creatieve- en zaakvakken. Per thema worden internationale doelen gesteld.

2.4.2 Personeel

Personele bezetting

Onderstaand overzicht toont de samenstelling en ontwikkeling van het personeelsbestand naar functie, leeftijd en geslacht (in dienst bij PCBO).

Schooljaar	31-12-2014	31-12-2015	31-12-2016	31-12-2017
Onderwijzend personeel (OP)				
Aantal	266	261	255	294
Formatie (in fte)	180	176	175	187
Gemiddelde aanstellingsomvang	0,68	0,68	0,69	0,64
OP, OOP en directie				
Aantal	332	332	322	361
Formatie (in fte)	225	221	218	231
Gemiddelde aanstellingsomvang	0,67	0,67	0,68	0,64
Leeftijd (OP, OOP en directie)*				
15-25 jaar	3%	3%	2%	3%
25-35 jaar	32%	32%	30%	31%
35-45 jaar	20%	23%	25%	26%
45-55 jaar	23%	22%	23%	22%
55-65 jaar	21%	19%	20%	17%
65+ jaar	1%	1%	0%	1%
Percentage mannen*	12%	13%	11%	16%
Percentage vrouwen*	88%	87%	89%	84%

Bron: Youforce 12800 excl. korttijdelijken *berekening percentages op basis van aantallen.

Arbeidsmarkt

De krapte op de arbeidsmarkt is inmiddels op alle beleidsterreinen een centraal thema. Ondanks het nijpende lerarentekort wil PCBO heel bewust omgaan met het aangaan van personele verplichtingen om de kwaliteit van het onderwijs te waarborgen. De sinds 1 augustus aangestelde onderwijscoach is belast met de werving én de begeleiding van startende leerkrachten. Samen met een tweetal schooldirecteuren en de personeelsfunctionaris vormt zij een taskforce die allerlei activiteiten in gang zet om leerkrachten en PABO studenten te vinden, te boeien en te binden aan de organisatie. Bijvoorbeeld: activiteiten op social media, advertenties in kranten, incentives en LIO bijeenkomsten.

Uitzendarbeid

Ook al wil PCBO bij voorkeur leerkrachten aan zich binden, soms doen er zich situaties voor waarin dat niet gewenst is, bijvoorbeeld als het gaat om een tijdelijke of incurante functie. Met de invoering van de ketenbepaling (WWZ 1 juli 2016) is het risico op structurele verplichtingen toegenomen. Door het uitbesteden van het juridisch werkgeverschap, wordt dit werkgeversrisico overgenomen door een externe partner, bijvoorbeeld een uitzendbureau. De personele kosten voor uitzendbenoemingen zijn circa 50% hoger dan de personele kosten voor vergelijkbare PCBO benoemingen. Deze opslag betreft de btw en een risicopremie, omdat eventuele toekomstige uitkeringskosten voor de WW voor rekening komen van het uitzendbedrijf.

In 2017 bedroegen de personele kosten voor deze groep medewerkers € 159 K (begroot € 200 K).

Inhuur externe expertise

In verband met ziekteverlof of ter overbrugging zijn in 2017 onderstaande functies tijdelijk extern vervuld. Hiervoor was € 80 K begroot.

Reden inhuur	Periode	€ 000's
Ziektevervanging directie 't Anker	oktober - december	49

Interim intern begeleider de Windroos	november - december	9
Interim directie Gabrie Mehenschool	oktober - december	17
Vervanging ziekteverlof directie de Vuurvogel	januari - april	52
Interim directie de Vuurvogel	mei - december	108
Interim intern begeleider de Vuurvogel	november – december	6
Interim intern begeleider Kon-Tiki	januari - oktober	31
Totaal		272

Detachering

In 2017 is er sprake geweest van detachering van PCBO medewerkers (inkomsten € 104 K):

- directeur DC werd voor fte 0,6 gedetacheerd bij WVS onderwijs (interim management) in de maanden januari en februari.
- directeur DB is sinds de start van het schooljaar 2017-2018 voor fte 0,42 gedetacheerd bij een schoolbestuur in de regio.
- zes leerkrachten zijn in 2017 talentpooler geworden bij het regionaal transfercentrum Transvita en daarmee inzetbaar bij de eigen PCBO scholen en andere deelnemende scholen in de regio. Ultimo 2017 ging het om fte 2,8.

Directiewisselingen

De directeur-bestuurder is per 1 augustus 2017 met pensioen gegaan. Sinds die datum is er sprake van een tweehoofdig college van bestuur. De functie van adjunct algemeen directeur is hiermee komen te vervallen.

De directeur van Kon-Tiki heeft in het najaar afscheid genomen. De vacature is intern vervuld door de directeur van de Gabrie Mehenschool. Hierdoor is de directiepositie op deze school ultimo 2017 vacant. De nieuwe directeur start op 1 mei 2018. De directeur van de Vuurvogel is op 1 mei 2017 met pensioen gegaan. De nieuwe directeur start op 1 juni 2018.

Personeel – financieel resultaat 2016-2017

In het bestuursformatieplan 2016-2017 zijn de verwachte personele inkomsten toegekend aan de scholen. De schooldirecteur is verantwoordelijk voor de inzet van het personeel binnen het toegekende budget.

Het resultaat van de gezamenlijke scholen voor het schooljaar 2016-2017 bedroeg +/- € 185 K.

Bij dit forse negatieve resultaat moet worden opgemerkt dat aan het begin van het schooljaar 2017-2018 met terugwerkende kracht een rijksbijdrage (personele lumpsum) van € 271 K werd ontvangen. Dit volledige bedrag is toegekend aan de schoolformatie 2017-2018 en geeft de scholen dit schooljaar meer financiële armslag bovenop de toegekende middelen in het formatieplan.

Ontwikkeling van de personele reserve van de scholen (€ 000's):

School	Pers. reserve op 1-8-2014	Pers. reserve op 1-8-2015	Pers. reserve op 1-8-2016	Pers. reserve op 1-8-2017
de Parkschool*	42	75	62	0
PWA Beekenstein	35	48	48	19
PWA Randenbroek	21	29	77	86
't Anker	9	40	23	-33
de Windroos	17	16	67	75
de Bolster	-10	30	-12	-44
de Berkenschool	8	19	17	22
KWS	-39	-71	-167	-193
de Zonnewijzer	47	59	49	68
Gabrie Mehenschool	-58	-72	-35	-32
de Wonderboom	-10	6	31	16
de Vuurvogel	-87	-56	-93	-137
Kon-Tiki	-36	-31	42	75
PCBO totaal	-61	92	109	-76

*Tot schooljaar 2017-2018 waren dit twee afzonderlijke scholen: de Wingerd en de Wegwijzer.

De personele schoolreserve wordt volgens stichtingsbeleid beoordeeld in combinatie met de materiële schoolreserve. Scholen mogen hun eventuele negatieve personele schoolreserve neutraliseren met een positieve materiële reserve en vice versa. Wanneer de reserve hoger wordt dan 1 fte (€ 63 K), dan wordt deze begrensd. Dit is voor vier scholen het geval geweest is in 2017; daarmee is € 72 K aan de algemene reserve toegevoegd.

De gecombineerde schoolreserves (personeel en materieel) bedroegen ultimo 2017 +/- € 326 K (€ 426 K ultimo 2016).

Personeelsbeleid

Het personeelsbeleid van PCBO betreft o.a. de gesprekkencyclus, taakbeleid, mobiliteit, professionalisering en deskundigheidsbevordering, coaching, begeleiding van startende leerkrachten en directeurs, werving en selectie, ziekteverzuim.

Hieronder worden de ontwikkelingen en veranderingen in 2017 uitgelicht.

Personeelsdossier Online en Performance Management

In 2017 is voortgang geboekt in de implementatie van de Youforce module Personeelsdossier Online (PDOL): het leeuwendeel van de personeelsdossiers is inmiddels gedigitaliseerd. Verwacht wordt dat PDOL in de loop van 2018 volledig operationeel zal zijn.

Ook is gestart met de implementatie van de Youforce module Performance Management, een digitale omgeving voor de gesprekkencyclus met medewerkers. Competenties uit het kwaliteitsmanagementsysteem ParnasSys/Integraal vormen de basis voor de gesprekken. Zo worden onderwijskwaliteit en personeelsontwikkeling met elkaar verbonden. De “technische” inrichting is in 2017 afgerond voor de onderwijsfuncties. Feitelijke implementatie en uitvoering van de gespreksproces wordt in 2018 aangescherpt, dit omdat nog niet met elke medewerker binnen het jaar een gesprek is gevoerd. In 2018 zal de inrichting voor de overige functies plaatsvinden.

CAO PO

Sinds 1 juli 2016 zijn de CAO PO 2016-2017 en de Wet werk en zekerheid van kracht. De CAO liep af op 30 september 2017 en is inmiddels opgezegd. Onderhandelingen voor een nieuwe CAO zijn in december 2017 gestart. In het regeerakkoord (oktober 2017) zijn hiervoor aan de onderhandelingskaders en toezeggingen meegegeven: voor 2018 is aan de sector PO een bedrag van € 270 mln. toegezegd. Dit geld komt echter pas beschikbaar als de partijen tot een gemoderniseerde CAO zijn gekomen.

Beheersing uitkeringen na ontslag

Als een medewerker niet langer bij PCBO in dienst is en een WW-uitkering ontvangt, worden de uitkeringskosten betaald door het Participatiefonds mits het schoolbestuur heeft voldaan aan de voorwaarden die in het reglement staan, de zogenaamde instroomtoets. Zo niet, dan betaalt het schoolbestuur de uitkeringskosten; de ex-medewerker wordt dan een “eigen wachtgelder”. Wanneer op één van de scholen een vacature ontstaat, dan moet deze met voorrang aan de eigen wachtgelder(s) worden aangeboden. PCBO spant zich in, door zorgvuldig personeelsbeleid en -administratie, het ontstaan van “eigen wachtgelden” te voorkomen en alleen verplichtingen aan te gaan met gekwalificeerd kwalitatief hoogwaardig personeel.

Funciemix

De funciemix is de verdeling van de lerarenpopulatie over de verschillende lerenschalen LA, LB en LC. De funciemix is bedoeld voor het realiseren van kwaliteitsverbetering van het onderwijs en om excellente leraren promotiemogelijkheden kunnen bieden met een daarbij behorende beloning.

Op de scholen van PCBO (excl. sbao) is onderstaande mix behaald:

functie	Norm	1-10-2015 PCBO behaald	1-10-2015 landelijk behaald	1-10-2016 PCBO behaald	1-10-2016 landelijk behaald	1-10-2017 PCBO behaald
% LB leraren	40	25,4	25,6	27,8	26,0	29,1
% LC leraren	2		0,3		0,3	
% LB leraren *	46					

Bron: www.funciemix.nl en Youforce 13200.

*PCBO benoemt geen leraren in LC, waardoor er een verhoogde LB verplichting geldt. 1% minder in LC is gelijk aan 3% meer in LB.

PCBO heeft de landelijke functiemixdoelstelling in 2017 niet bereikt, maar presteert wel bovengemiddeld. Hoewel het landelijke gemiddelde nog niet bekend is, is de verwachting dat het behaalde percentage hierboven ligt.

Duurzame inzetbaarheid ouderen

De regeling duurzame inzetbaarheid ouderen biedt oudere werknemers de mogelijkheid extra verlof te nemen en zo duurzamer inzetbaar te zijn. Van de 51 medewerkers van 57 jaar en ouder hebben het afgelopen jaar 43 personen verlof opgenomen.

De werkelijk kosten bedroegen € 230 K. Er was € 256 K begroot.

Ziekteverzuim

Het ziekteverzuim is in 2017 niet gewijzigd en ligt nog steeds onder het landelijk gemiddelde.

	2014		2015		2016		2017
	PCBO	landelijk	PCBO	landelijk	PCBO	landelijk	PCBO
Ziekteverzuim OP % *	5.0	6.1	5.8	6.4	5.6	6.3	5.6
Ziekteverzuim OOP % *		6.0		6.5		6.6	
Ziekteverzuim frequentie OP**	0.9	1.1	1.1	1.1	1.1	1.2	1.1
Ziekteverzuim frequentie OOP **		1.0		1.1		1.1	

Bron: <https://www.vervangingsfonds.nl/over-ons/nieuws/actueel/verzuimcijfers-po-2016-bekend>

* Ziekteverzuim % = (aantal verzuimde kalenderdagen / aantal schooldagen in een kalenderjaar)x100%

** Ziekteverzuim frequentie = het gemiddelde aantal ziekmeldingen per werknemer

Landelijke cijfers 2017 zijn nog niet gepubliceerd.

Eigen risicodragerschap (ERD)

Sinds 1 januari 2016 is PCBO eigenrisicodragers voor het Vervangingsfonds.

Het eigenrisicodragerschap zorgt voor:

- meer flexibiliteit en beleidsvrijheid ten aanzien van de ziekte vervanging.
- afname van de administratieve last.
- daling van de kosten (de premie was circa € 200 K hoger dan de huidige vervangingskosten), omdat indirect werd betaald voor schoolbesturen met een veel hoger dan gemiddeld ziekteverzuim.

De kosten voor ziektevervangings (inhuur en in eigen dienst) bedroegen in 2017 € 357 K (begroot € 410 K). In de praktijk hoeft niet iedere afwezige direct te worden vervangen; in het primaire proces wordt hier echter wel naar gestreefd. De krapte op de arbeidsmarkt speelt hierbij ook een rol.

Bedrijfsgezondheidszorg

Na een meervoudig onderhands aanbestedingstraject is per 1 januari 2017 is mw. W. Heuterman gecontracteerd als bedrijfsarts. Tegelijkertijd is "Verzuimmanager" (onderdeel van het PSA-systeem Youforce) in gebruik genomen. De verzuimbegeleiding verloopt naar tevredenheid.

Risico Inventarisatie & Evaluatie (RI&E)

Per 1 juli 2017 is de Arboret gewijzigd. In de nieuwe wet ligt de nadruk op preventie. Elke school beschikt over een preventiemedewerker. Op het bestuursbureau is deze taak belegd bij de stafmedewerker huisvesting (veiligheid en gebouwen) en de personeelsfunctionaris (gezondheid en welzijn).

Eind 2017 is de RI&E gestart. Om de scholen te ontlasten en om de juiste expertise in te zetten, wordt bij het opstellen van de RI&E's gebruik gemaakt van twee externe partijen. In lijn met de arbeidsrisico's voor het onderwijs wordt nadrukkelijk de psychosociale arbeidsbelasting in kaart gebracht.

HR-kalender

Na een HR zelftest (PO-raad – Beerenschot – Edunamics) is tijdens de tweedaagse voor directeuren en adjunct directeuren een HR-kalender opgesteld met ondersteuning van adviseurs van Beerenschot en Edunamics. Deze kalender ordent en prioriteert de verdere ontwikkeling van het HRM. De door te

ontwikkelen HR-instrumenten sluiten aan op de sturingsfilosofie en het SBP van PCBO en op de huidige situatie en ontwikkelingen:

- activiteiten op het gebied van het voeren van goede, ontwikkelingsgerichte en motiverende gesprekken (gesprekkencyclus) die gelinkt zijn aan onderwijskwaliteit
- ontwikkeling van mobiliteitsbeleid
- strategische personeelsplanning
- versterking van werving en selectie
- duurzame inzetbaarheid, opleiding en ontwikkeling.

De kwaliteitsgroep HRM, schooldirecteuren en medewerkers (P-GMR) geven, in samenspraak met het college van bestuur, verder vorm aan de modernisering van het HRM.

Professionalisering en leerlingenzorg

Het beschikbare budget in 2017 is opgebouwd uit de volgende componenten (€ 000's):

Personeel- en arbeidsmarktbudget, component schoolbegeleiding	180
Prestatiebox m.u.v. component cultuurgelden, incl. prof. schoolleiders in de lumpsum	489
Gemeentelijke bijdrage voor preventieve zorg in en om de school	76
Totaal	745

Van deze middelen is € 322 K (43 %) direct toegekend aan de scholen. Iedere school heeft een eigen bij- en nascholingsplan opgesteld en uitgevoerd, in lijn met de groeithema's die zijn omschreven in het SBP 2015-2019.

Passend bij de stijging van de bekostiging (de Prestatiebox was in 2017 50% hoger dan in 2016) werd professionalisering volop gestimuleerd. In 2017 werd € 508 besteed door de scholen. Naast het toegekende budget werd ook de reserve uit voorgaande jaren gebruikt (€ 54 K) en werd een beroep gedaan op de schooloverstijgende middelen (€ 132 K).

Niet bestede middelen mogen worden toegevoegd aan de professionaliseringsreserve, zodat deze in een volgend jaar alsnog kunnen worden ingezet door de school. De schoolspecifieke professionaliseringsreserve is gemaximeerd tot een bedrag van € 35,- per leerling. De gezamenlijke professionaliseringsreserve bedroeg ultimo 2017 € 22 K (ultimo 2016 € 77 K).

De totale schooloverstijgende uitgaven bedroegen € 278. Hierbij gaat het met name om de professionalisering van (school)directies en staf, de Kennisacademie, het LEF budget en de kweekvijver voor toekomstig schoolmanagement.

Een aantal professionaliseringsactiviteiten wordt hieronder nader toegelicht.

Kennisacademie

"De leerkracht als vakbekwaam allrounder" is één van de groeithema's van het SBP. De scholen geven ieder vorm en inhoud aan dit thema. De Kennisacademie ondersteunt het proces door schooloverstijgend activiteiten te organiseren op een viertal terreinen: opleiding, kennisuitwisseling, (loopbaan)coaching en onderzoek.

Om zoveel mogelijk medewerkers te bereiken worden de activiteiten breed opgezet en gecommuniceerd via een eigen website: www.kennisacademie.pcboamersfoort.nl

In 2017 werd er € 25 K uitgegeven en bestond het aanbod o.a. uit:

- Effectieve kindgesprekken (Onderwijspraktijk Harry Janssens)
- Workshop robot maken en programmeren
- Lezing "Inspelen op de veranderende, digitale, wereld" (Fountainheads)
- Inspiratielezing "Ik ben toch te gek" (Ivo Mijland)
- Workshops "visible learning en formatieve assessment" (Bazalt)

Het LEF budget

In 2017 zijn middelen gereserveerd waarop teams of individuen een beroep op konden doen. Hun aanvragen werden beoordeeld op grond van het in gang zetten of versnellen van onderwijskundige vernieuwing en actieve kennisdeling met collega scholen. Totaal werd € 53 K besteed.

Belangrijkste gehonoreerde initiatieven:

- de Berkenschool - uniforme wandborden in alle lokalen waarbij de doorgaande lijn wordt benadrukt

- Kon-Tiki – WizeFloor
- Gabrie Mehenschool, de Wonderboom, Kon-Tiki, PWA Beekenstein – 3D printers en scholing
- de Wonderboom – Snappet tablets en software

Kweekvijver management

In 2017 is één leerkracht gestart met het kweekvijvertraject voor managementfuncties. De kosten bedroegen € 5 K (€ 5 K begroot).

Schoolleidersregister en Lerarenregister

Iedere schoolleider moet uiterlijk op 1 januari 2018 geregistreerd staan in het Schoolleidersregister PO. Met de nog niet geregistreerde PCBO schooldirecties is afgesproken dat zij zich zo spoedig mogelijk registreren, uiterlijk in het voorjaar van 2018. Een aantal schoolleiders realiseert dit via een EVC (erkennen van verworven competenties) traject. De wetgeving rondom het Lerarenregister is uitgesteld.

Opleiden in School

De Marnix Academie (Utrecht) is de preferente partner van PCBO als het gaat om het opleiden van studenten en het binden van startende leraren. Daarnaast begeleidt PCBO tevens, zij het beperkt, studenten van de CHE (Ede) en Windesheim (Zwolle). Met deze twee hogescholen is geen samenwerkingscontract opgesteld.

De bovenschools opleidingscoördinator (BOC) stuurt de interne coach opleidingen (ICO) in iedere school aan en faciliteert bijeenkomsten waarin de ICO's en de Marnix Academie elkaar ontmoeten en informeren. De ICO begeleidt de mentoren en studenten in zijn/haar school. Ieder jaar worden er één of meer mentorentrainingen georganiseerd vanuit de Kennisacademie.

Vanaf schooljaar 2017-2018 hebben de ICO's de taak gekregen om de startende, eerstejaars leerkrachten inhoudelijk te begeleiden in de school. Dit doet hij/zij door middel van lesobservaties en gesprekken. Tijdens de ICO-bijeenkomsten worden de ICO's door de BOC toegerust voor deze nieuwe taak.

Iedere school ontvangt jaarlijks € 4 K vanuit de gezamenlijke middelen om een leraar in de school een aantal uren per week vrij te roosteren om als ICO op te treden. Conform het overlegmodel, wat sinds 2015 wordt gehanteerd, zijn scholen vrij in de invulling die zij hieraan geven.

De totaal ontvangen vergoeding van de PABO's voor de begeleiding van studenten bedroeg in 2017 € 30 K.

Acht scholen zijn door de Marnix Academie gecertificeerd als opleidingsschool. Vier scholen zullen naar verwachting in 2018 aan de certificeringsnorm voldoen: aantonen een goede opleidingsschool te zijn die een rijke leeromgeving biedt aan de studenten.

Lerarenbeurs

In tegenstelling tot het professionaliseringsbudget is de lerarenbeurs persoonsgebonden. Leraren kunnen eenmaal gedurende hun loopbaan een beurs aanvragen bij DUO om hun professionele niveau te verhogen, een extra bevoegdheid te halen of zich te specialiseren. PCBO stimuleert medewerkers om gebruik te maken van deze mogelijkheid die deel uitmaakt van het Actieplan Leerkracht van Nederland. In 2017 hebben vier leraren een lerarenbeurs ontvangen.

PCBO ontvangt een subsidie om de deelnemende leraar te vervangen tijdens het studieverlof (€ 34 K in 2017). Deze gelden worden ingezet in het schooljaar 2017-2018.

Vierslagleren

Een koppel op de Wonderboom is in 2016 gestart met het tweejarige traject Vierslagleren (VSL): een jonge leraar wordt gekoppeld aan een senior leraar. Samen volgen zij een masteropleiding en werken zij voor de klas. De school wordt financieel ondersteunt middels de subsidie VSL (€ 6 K per koppel per schooljaar) en de subsidie studieverlof lerarenbeurs.

2.4.3 Beheer

In deze paragraaf wordt ingegaan op de ontwikkelingen aangaande de schoolgebouwen in 2017.

De dertien scholen van PCBO zijn gehuisvest in 13 schoolgebouwen en 3 multifunctionele accommodaties (MFA's).

Ontoereikendheid materiële bekostiging

Jaarlijks wordt geconstateerd dat de opbouw van de materiële rijksvergoeding aan de hand van programma's van eisen, de zogenaamde velo die stamt uit de jaren '80 en '90, niet meer aansluit bij de werkelijke kosten (energie, schoonmaak, ICT) en onvoldoende ruimte biedt om de schoolgebouwen aan te passen aan de huidige onderwijsbehoeften, maar ook aan de duurzaamheidseisen van deze tijd. De discrepantie tussen materiële inkomsten en uitgaven moet in andere domeinen worden "terugverdiend" om de totale inkomsten en uitgaven in evenwicht te brengen en te houden. Dit is een landelijke fenomeen en heeft meer impact naarmate de schoolgebouwen ouder zijn. De modernisering van de bekostiging is onderwerp van gesprek tussen het ministerie van OCW en de PO-Raad maar wordt op zijn vroegst in 2020 verwacht.

Anculus

PCBO realiseert zich dat het beheren en onderhouden van schoolgebouwen complex en kostbaar is en dat hiervoor specialistische kennis is vereist. Anculus BV ondersteunt PCBO bij het beheer van de schoolgebouwen. Daarnaast voert Anculus een periodieke gebouweninspectie uit, stelt een meerjaren onderhoudsplan (MOP) op en actualiseert deze jaarlijks. In overleg met PCBO worden de geplande en geaccordeerde onderhoudswerkzaamheden tijdig uitgevoerd. Tevens zorgt Anculus voor een goede klachtenafhandeling (service meldpunt voor klein onderhoud, vandalisme schade en inkoopcontracten) en ondersteuning bij het omgaan met wettelijke regels en normen met betrekking tot het onderhoud, duurzaamheid, veiligheid en aanbesteding.

Meerjaren onderhoud

In 2017 was een bedrag van € 206 K begroot voor het groot onderhoud van de scholen. De werkelijke uitgaven bedroegen € 355 K, inclusief de vergoeding voor de dienstverlening door Anculus inzake groot onderhoud. Deze bedroeg € 27 K.

De voorziening groot onderhoud steeg van € 1.176 K op 31 dec. 2016 naar € 1.336 K op 31 dec. 2017.

Begrote en werkelijke onttrekking aan de voorziening groot onderhoud (€ 000's):

School	Projecten	Begroting	Realisatie
De Parkschool	o.a. zonneschermen, vloer, zandbak	18	29
't Anker	o.a. sanitair, wandtegels, zandbak	29	23
PWA Beekenstein	toiletrenovatie en binnen schilderwerk		58
De Bolster	o.a. binnen schilderwerk, vervangen linoleum	50	99
De Berkenschool	o.a. vervangen vouwwand, vervangen linoleum	43	30
De Zonnewijzer	o.a. herstraten	11	23
Gabrie Mehenschool	o.a. aanbrengen screens	20	20
Diverse scholen	kleinere projecten	4	46
schooloverstijgend	Anculus – beheer en uitvoering	31	27
Totaal		206	355

De overschrijding van de begroting had deels betrekking op het naar voren halen van geplande werkzaamheden in 2018. Alle wijzigingen werden vóór uitvoering goedgekeurd door het bestuur.

De belangrijkste aanpassingen:

- inbraakinstallatie de Parkschool (locatie Koningspark) : € 11 K
- toiletrenovatie en binnen schilderwerk PWA Beekenstein, 1 jaar vervroegd: € 58 K
- ventilatie (incl. proefopstelling) in vier lokalen op de Bolster € 25 K
- linoleum in vijf lokalen plus een aantal andere aanpassingen op de Bolster € 24 K
- zonwering op de Zonnewijzer € 12 K
- extra snoeiwerkzaamheden op een zestal scholen € 17 K.

De sanitair vernieuwing op 't Anker en de Berkenschool is doorgeschoven naar 2018 (€ 19 K), omdat het niet is gelukt om tijdig tot overeenstemming te komen over een passende offerte.

Groot onderhoud van de multifunctionele accommodaties

Voor deze gebouwen geldt dat de gemeente economisch en juridisch eigenaar is. PCBO maakt in ieder gebouw deel uit van een gebruikerscollectief. In 2017 is samen met de gemeente Amersfoort gewerkt aan een meerpartijenovereenkomst voor MFA de Bron, waarin de taken en verantwoordelijkheden voor het beheer en de exploitatie in een heldere organisatiestructuur zijn vastgelegd. Deze overeenkomst moet als blauwdruk dienen voor de Laak (de Vuurvogel) en de Zonneparel (de Windroos). De overeenkomst is begin 2018 door alle partijen ondertekend. De MFA's de Zonneparel (de Windroos), de Laak (de Vuurvogel) en de Bron (Kon-Tiki) vallen niet onder het juridisch eigendom van PCBO en maken derhalve geen deel uit van het PCBO meerjaren onderhoudsplan. PCBO reserveert echter wel voor dotatie aan de (gebruikers)onderhoudsvoorziening van de clustergebouwen op basis van de door de SRO in 2017 opgestelde meerjaren onderhoudsplannen.

- MFA de Zonneparel: € 13 K
- MFA de Laak: € 36 K
- MFA de Bron: € 26 K

Pas als de gebruikers de plannen hebben goedgekeurd zal worden overgegaan tot betaling van de bijdragen. Dit was ultimo 2017 nog niet het geval.

PCBO reserveert tevens een bijdrage voor het eigenarenonderhoud, te voldoen aan de gemeente Amersfoort (ultimo 2017 € 323 K). Dit is vastgelegd in de eerder genoemde meerpartijenovereenkomst. Betaling zal pas plaatsvinden als een dergelijke overeenkomst voor alle drie de panden door de betrokken partijen is ondertekend.

Doordecentralisatie en het Integraal huisvestingsplan (IHP)

Al een aantal jaren zijn de Amersfoortse schoolbesturen met de gemeente in overleg om te komen tot doordecentralisatie van de onderwijshuisvesting. Dit betekent dat de schoolbesturen verantwoordelijk worden voor het doen realiseren van (ver)nieuwbouw voor een periode van tenminste 40 jaar; de gemeente behoudt de wettelijke zorgplicht maar besteedt de uitvoering ervan uit aan twee op te richten coöperaties (PO en VO) waar alle schoolbesturen in deelnemen en die het economisch eigendom van de schoolgebouwen tegen boekwaarde verwerven.

De uitvoering is vastgelegd in het IHP en heeft twee hoofddoelen: enerzijds het maken van een inhaalslag om de verouderde Amersfoortse schoolgebouwen in de gewenste staat te brengen (de gemiddelde leeftijd is ruim 48 jaar) en anderzijds de transitie naar duurzame schoolgebouwen. Het plan beoogt een efficiënte en effectieve inzet van de financiële middelen voor nieuwbouw, onderhoud, renovatie en upgrading.

Zowel de doordecentralisatie als het IHP zijn inmiddels door alle gremia akkoord bevonden. Ultimo 2017 is het wachten op de uitkomst van het overleg tussen de coöperaties i.o. en de belastingdienst over een ruling (vrijstelling Vpb en BTW). Wanneer deze laatste horde is genomen, zullen de coöperaties worden opgericht en een start maken met de uitvoering van het IHP. Een ruling vóór de zomervakantie 2018 betekent de oprichting van de coöperaties met terugwerkende kracht op 1 januari 2018. Indien de ruling pas na de zomervakantie wordt afgegeven, dan zullen de coöperaties op 1 januari 2019 worden opgericht.

Omdat het ultimo 2017 niet aannemelijk is dat één van de PCBO schoolgebouwen binnen 5 jaar zal worden gesloopt en gebouwd, zijn er geen financiële effecten van deze ontwikkelingen zichtbaar in de jaarrekening 2017 (m.u.v. de gemaakte advieskosten die worden verdeeld onder de partijen, € 71 K deel PCBO) en de meerjarenbegroting 2018-2022.

Juridisch eigendom de Stek (de Bolster)

Tot op heden lag het juridisch eigendom van dit gebouw bij de SRO en betaalde PCBO een medegebruik vergoeding op basis van het aantal gebruikte lokalen.

PCBO zal op 1 april 2018 het juridisch eigendom overnemen van de SRO. Daarmee kan PCBO beter voorzien in de lokalenbehoefte in de wijk en wordt verantwoordelijk voor het binnen- en buitenonderhoud. Afsproken is dat de gemeente Amersfoort een vergoeding van circa € 200 K betaald voor het achterstallig onderhoud (zonder verantwoordingslast) en op het terrein bodemsanering laat uitvoeren.

Na oprichting van de coöperatie, zal ook dit pand worden aangekocht (economisch eigendom) door de coöperatie.

Duurzaamheidsmaatregelen

't Anker neemt sinds 2016 deel in de coöperatie Zon Op School. Deze coöperatie heeft zonnepanelen op het dak van de school geplaatst. De installatie wekt vrijwel de hele elektriciteitsbehoefte van 't Anker op. Er is slechts nog sprake van netbeheerkosten. De besparing in energiekosten (circa € 4 K per jaar) wordt betaald aan Zon Op School ter dekking van de gedane investering. De school betaalt zo de panelen uit de energie die wordt opgewekt.

Eind 2017 is het energieverbruik op de Berkenschool onderzocht. Deze school wordt aangemerkt als zogenaamde grootverbruiker hetgeen betekent dat het bestuur verplicht is om een aantal erkende maatregelen in het gebouw door te voeren. Voor 2018 stond de vervanging van de CV reeds gepland. Daaraan is nu de vervanging van de enkele beglazing en de spouwmuurisolatie toegevoegd.

In het voorjaar van 2018 zal, aan de hand van een analyse van het energieverbruik in 2017, worden onderzocht welke energiebesparende voorzieningen de komende jaren het beste in de gebouwen van de scholen gerealiseerd kunnen worden. Deze analyse beperkt zich tot de scholen die niet binnen 10 jaar zullen worden vernieuwbouwd/gerenoveerd.

Medegebruik van de schoolgebouwen

PCBO wil alle ruimtes in de schoolgebouwen optimaal benutten. Niet alleen vanuit financieel oogpunt, maar tevens om een schoolconcept van "7 tot 7" te realiseren en de doorgaande leerlijn met voorschoolse instanties te verbeteren. Dit medegebruik staat soms op gespannen voet met de ruimtebehoefte van de school. Soms is een lokaal opnieuw nodig als gevolg van groei maar wil de school de peuterschool of BSO niet verliezen. Op gemeentelijk niveau is afgesproken dat er geen huisvesting buiten het gebouw mag worden gezocht. Waar mogelijk probeert de school samen met de externe partner een oplossing te vinden, bijvoorbeeld door van enkel- naar volgtijdelijk medegebruik over te gaan.

In 2017 hadden alle scholen een in pandige peuterschool en/of buitenschoolse opvang.

Naast de structurele verhuur vindt op initiatief van de scholen ook incidentele verhuur plaats. Dit betreft vaak avondverhuur, bijv. van een speellokaal.

De gerealiseerde medegebruik opbrengsten in 2017 (€ 000's):

School	Begroting	Realisatie
de Parkschool	50	48
PWA Beekenstein	28	32
PWA Randenbroek	3	4
't Anker	26	27
de Windroos	8	10
de Bolster	51	48
de Berkenschool	5	26
de Zonnewijzer	12	16
Gabrie Mehenschool	23	26
de Wonderboom	32	41
de Vuurvogel	9	
Kon-Tiki		2
Totaal	248	280

Aanbestedingsbeleid

Conform de Richtlijn Jaarverslag Onderwijs en het PCBO inkoopbeleid doorloopt PCBO Europese en meervoudig onderhandse aanbestedingstrajecten volgens de planning op de inkoopkalender. In 2017 is gestart met de meervoudig onderhandse aanbesteding van de telefonie. Dit traject wordt in het voorjaar van 2018 afgerond, waarna een eventuele overstap wordt geïmplementeerd.

Anculus bewaakt de inkoopkalender en treedt op als extern ondersteuner bij aanbestedingen.

2.4.4 Financiën

Balans

Het balanstotaal is per 31-12-2017 toegenomen met 3,4% naar € 10.957 K.

Activa

De materiële vaste activa zijn gestegen met € 482 K (23,1%) naar een waarde van € 2.565 K, met name als gevolg van een intensivering van de investeringen in ICT en groepsmeubilair. Gedurende het jaar is het MVA register opgeschoond hetgeen leidde tot een desinvestering van € 858 K.

	Investeringen 2017	MIP 2017	Uitputting %
Investeringen ICT	614	397	155%
Investeringen Meubilair	145	73	199%
Investeringen OLP*	148	171	87%
Totaal	907	641	142%

*In de begroting voor OLP was een bedrag ter waarde van 70% van de goedgekeurde investeringsplannen opgenomen. Ervaring leert dat de investeringen achterblijven bij de planning.

De liquide middelen (€ 7.294 K) waren ultimo december 2017 € 178 K (2,4%) lager dan het jaar ervoor.

Passiva

Het eigen vermogen steeg met 9,8% naar € 6.650 K.

De bestemmingsreserves (€ 664 K) maken hier deel van uit. Deze zijn als volgt samengesteld:

Bestemmingsreserve	31 dec. 2016	31 dec. 2017
Onderwijsmethodes	323	315
Professionalisering en leerlingenzorg	77	23
Budgetresultaat scholen (personeel & materieel)	426	326
Totaal	826	664

Er staat een vijftal voorzieningen op de balans:

- meerjaren onderhoud (met als basis het meerjaren onderhoudsplan) € 1.336 K
- in verband met ziekte en arbeidsongeschiktheid € 9 K
- duurzame inzetbaarheid € 127 K
- spaarverlof € 25 K
- ambtsjubilea (conform de richtlijn van de PO-Raad voor grote besturen) € 173 K

De totale voorzieningen zijn in 2017 toegenomen met € 160 K (10,6%) met name omdat de onderhoudsvoorziening, conform planning, verder is opgebouwd.

De schulden (kort- en langlopend) zijn gedaald van € 3.029 K naar € 2.637 K (12,9%).

Dit heeft vooral te maken met de herberekening van de opgenomen schuld voor het gebruikers- en eigenarenonderhoud van de MFA's (zie ook hoofdstuk 2.4.3 – *groot onderhoud van de multifunctionele accommodaties*).

Verlies- en Winstrekening

Samenvatting € 000's	Realisatie 2016	Begroting 2017	Realisatie 2017	Afwijking 2017	Afwijking %
Rijksbijdragen	17.808	17.818	18.400	582	3,3%
Overige overheidsbijdragen en subsidies	169	241	233	-8	-0,3%
Overige baten	528	414	589	175	42,3%
Totaal Baten	18.505	18.473	19.222	749	4,1%
Personele lasten	14.207	15.361	15.320	-41	-0,3%
Afschrijvingen	410	461	425	-36	-7,8%
Huisvestingslasten	2.099	1.687	1.605	-82	-4,9%
Overige instellingslasten	1.164	1.300	1.319	19	1,5%
Totaal Lasten	17.880	18.809	18.669	-140	-0,7%
Saldo BATEN en LASTEN	625	-336	553	889	
Financiële baten en lasten	39	50	39	-11	-22,0%
Exploitatiesaldo	664	-286	592	878	

In 2017 is een positief resultaat van € 592 K behaald (begroot +/- € 286 K). Wanneer de financiële baten buiten beschouwing worden gelaten, is het exploitatieresultaat € 553 K.

Baten

De afwijking tussen de begroting € 18.473 K en de werkelijkheid € 19.222 K is +/- € 749 K (4,1%). De belangrijkste oorzaak van de positieve afwijking is de op 5 september 2017 met terugwerkende kracht aangepaste rijksbekostiging voor het schooljaar 2016-2017 die geheel ten gunste van 2017 is geboekt, omdat het boekjaar 2016 toen al was afgesloten. Deze aanpassing (lumpsum, personeel- en arbeidsmarktbeleid en Prestatiebox) bedroeg in totaal € 313 K.

Lasten

De totale lasten (€ 18.669 K) zijn € 140 K (0,7%) lager dan begroot (€ 18.809 K).

Hieronder zijn de belangrijkste verschillen in baten en lasten t.o.v. de begroting in kaart gebracht:

Personeel	€ 000's	Personeel	€ 000's
Lumpsum (incl. BPA en Prestatiebox)	570	Reguliere lonen en salarissen	-81
Personele groeibekostiging	-63	Uitgaven verlof duurzame inzetbaarheid	-26
Subsidie zij-instromers	20	Meer OSV dan begroot	18
Doorbelasting beheer en admin. de Zonneparel	15	Hogere transitievergoedingen dan begroot	114
Niet begrote detachering	45	RI&E later gestart dan gepland (2018)	-25
Leerling arrangementen	64	Lagere wervingskosten	-15
		Extra uitgaven governance	9
		Dotaties voorzieningen personeel	45
		Ziektevervanging (incl. inhuur)	-48
		Verschil UWV uitkering t.o.v. vervanging	-32
Materieel		Materieel	
Materiële groeibekostiging	18	Afrekening schoolwoningen de Vuurvogel	-195
Medegebruik scholen	76	IHP en DCC advieskosten	71
Inhaalslag vergoeding gymlokalen	-7	Overige huisvestingslasten	42
Diversen	11	OLP methodes (ideaalcomplex)	-24
		Extra uitgaven OLP software	31
		Besparing ICT infra a.g.v. aanbesteding	-31
		Verzorging IIn-arrangementen extern	79
		Onderbesteding cultuureducatie	-30
		Diversen	-42
Totaal	749	Totaal	-140

Treasury

Financiële baten

De rentebaten bedroegen € 39 K. Dat is 22% (€ 11 K) lager dan begroot.

Conform het treasurystatuut (herzien in juni 2017) wordt bij de huisbankier ABN AMRO op de betaalrekening een saldo aangehouden ten behoeve van de dagelijkse transacties. De resterende middelen van de stichting zijn verspreid over verschillende typen rentedragende rekeningen bij de ABN AMRO Bank. Dit om binnen de grenzen van het treasurystatuut optimaal gebruik te kunnen maken van de geldende rentes. Alle gelden zijn direct opeisbaar.

Gezien de liquiditeit van PCBO was er in het afgelopen jaar geen noodzaak tot het aantrekken van externe financiering.

Financiële kengetallen

	2015	2016	2017	Signalering inspectie
Vermogensbeheer – de behoefte aan kapitaal voor investeringen, risico's e.d.				
- Solvabiliteit 1	60,2%	57,2%	60,7%	
- Solvabiliteit 2	69,5%	71,4%	75,9%	< 30%
- Weerstandsvermogen 1	30,1%	32,7%	34,5%	< 5%
- Weerstandsvermogen 2	18,6%	22,6%	22,2%	<5%
Budgetbeheer – beheer van kasstromen, evenwicht tussen baten en lasten				
- Liquiditeit en quick ratio	2.48	2.81	3.16	< 0.75
- Huisvestingsratio	10,0%	11,7%	8,6%	> 10%
- Rentabiliteit	2,2%	3,6%	3,1%	3 jarig < 0
Personele lasten als % van totale lasten	81,2%	79,5%	82,1%	
Rijksbijdrage als % van totale baten	96,1%	95,0%	94,8%	

Toelichting op het weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen 1 (eigen vermogen / totale baten excl. financiële baten) is een indicator van de financiële veerkracht van de organisatie en bedraagt ultimo 2017 34,5%. Dit is 1,8% hoger dan vorig jaar. De gewenste bandbreedte voor het weerstandsvermogen kan worden bepaald aan de hand van een jaarlijkse prospectieve risico-inventarisatie en hangt af van de financiële risico's die de organisatie onderkent, de komende jaren het hoofd moet bieden en waarvoor geen of onvoldoende beheersmaatregelen kunnen worden getroffen.

Door de bestuurswisseling in de zomer van 2017 is deze stap in de jaarlijkse P&C cyclus vertraagd. De risico-inventarisatie is in oktober 2017 uitgevoerd en de vervolgstappen maken deel uit van de organisatieontwikkeling die het nieuwe college van bestuur voor ogen heeft. Tot die tijd wordt het weerstandsvermogen beoordeeld door te spiegelen aan de sector (benchmarkrapport van Ree, november 2017). In dat licht is dit kengetal relatief hoog en wordt gestreefd naar een weerstandsvermogen van 29%.

3. Continuïteitsparagraaf

In deze paragraaf wordt conform de actuele Regeling jaarverslaggeving onderwijs (Staatscourant 16 januari 2018) aandacht besteed aan de toekomst en toekomstbestendigheid van PCBO. De continuïteitsparagraaf is geen doel op zich. Het geeft een beeld van de strategische keuzes die het bestuur maakt en de financiële effecten daarvan op de langere termijn.

De paragraaf is als volgt opgebouwd:

Allereerst worden belangrijke kengetallen gepresenteerd en toegelicht. Vervolgens wordt ingegaan op de financiële koers voor de komende jaren met als basis de in december 2017 opgestelde meerjarenbegroting 2018-2022 en de daaruit resulterende balansposities.

Tot slot wordt beschreven hoe het interne risicobeheersingssysteem is ingericht en functioneert, welke risico's en onzekerheden het bestuur onderkent en hoe deze worden beheerst. Ter afsluiting geeft de raad van toezicht aan hoe zij het bestuur adviseert over de beleidsvraagstukken en financiële kwesties.

3.1 Kengetallen

Leerlingen, incl. sbao (1 okt t-1)	3.631	3.655	3.651	3.637	3.637
------------------------------------	-------	-------	-------	-------	-------

Personele bezetting (fte) in eigen dienst	31-12-2017 werkelijk	31-12-2018 begroot	31-12-2019 begroot	31-12-2020 begroot	31-12-2021 begroot
Directie / management	17	17	17	17	17
Onderwijzend personeel	184	188	192	194	194
Onderwijzend personeel Transvita	3	7	7	7	7
Overige medewerkers	27	26	26	26	26
Totaal aantal fte	231	238	242	244	244

Bron 2017: lijst R-ON-12800-a Youforce

Toelichting op de kengetallen

Leerlingenaantallen

Het aantal basisschoolleerlingen in Amersfoort is al een aantal jaren stabiel. De stad wordt niet aangemerkt als krimpregio. Het "marktaandeel" van PCBO is in 2017 vrijwel gelijk gebleven. Bovenstaande leerlingenprognose is tot stand gekomen met inachtneming van de gemeentelijke gegevens, de lokale kennis per wijk en de opbouw van de PCBO leerlingenpopulatie. Het bestuur gaat voor de komende jaren uit van een stabiel tot licht dalend aantal leerlingen. Om dat te bereiken is behoud van marktaandeel in groeiwijken een voorwaarde. Daarnaast zal iedere school ervoor moeten zorgen aantrekkelijk te zijn voor jonge gezinnen in de wijk; de instroom van 4-jarigen is de levensader van iedere basisschool.

Personele bezetting

Het stabiele leerlingenaantal betekent in eerste instantie een ongewijzigde vraag naar personeel. Door de krapte op de arbeidsmarkt zien we echter volop beweging. Leerkrachten zien mogelijkheden om dichterbij huis te werken, als specialist aan de slag te gaan etc. Er is veel interne en externe mobiliteit. Met de extra middelen voor werkdrukverlaging zal de vraag naar leerkrachten en ondersteuners toenemen. Deze toename is zichtbaar gemaakt in bovenstaande tabel (vooral nog op de regel Onderwijzend personeel).

Met het regionaal transfercentrum Transvita is afgesproken dat PCBO 4% van haar leerkrachten beschikbaar stelt voor de talentenpool, een invalpool van leerkrachten in het PO met een vaste aanstelling bij één van de deelnemende besturen. Tot op heden is dit target niet gehaald. Veel potentiële kandidaten werden direct geplaatst op een school naar keuze. Toch is het target opgenomen in bovenstaande tabel. PCBO heeft zich eraan gecommitteerd om de invalpool, voor zover dat binnen haar vermogen ligt, tot een succes te maken in de regio.

3.2 Meerjarenbegroting (MJB)

De MJB 2018-2022 is opgebouwd vanuit de begroting 2018.

In de MJB is rekening gehouden met de ontwikkelingen gedurende het lopende jaar, de verwachtingen voor de komende jaren en de geactualiseerde risicoanalyse.

De risicoanalyse is tot stand gekomen in een overleg met beleidsmedewerkers, de GMR en schooldirecties.

De MJB is in december 2017 door het college van bestuur voorlopig vastgesteld en besproken met zowel de auditcommissie als de raad van toezicht (def. vaststelling februari 2018).

3.2.1 Balans

ultimo	2017 werkelijk	2018 begroot	2019 begroot	2020 begroot	2021 begroot	2022 begroot
Immateriële vaste activa						
Materiële vaste activa	2.565	2.792	2.898	2.995	3.082	3.082
Financiële vaste activa	49	49	49	49	49	49
Totaal vaste activa	2.614	2.841	2.947	3.044	3.131	3.131
Vlottende activa	1.048	995	995	995	995	995
Liquide middelen	7.295	6.967	6.658	5.480	5.627	5.778
Totaal activa	10.957	10.802	10.600	9.519	9.753	9.904
Algemene reserve	5.947	5.460	5.269	5.129	4.957	4.909
Bestemmingsreserve	664	664	664	664	664	664
Statutaire reserves	39	39	39	39	39	39
Totaal eigen vermogen	6.650	6.163	5.972	5.832	5.660	5.612
Vorzieningen	1.670	1.609	1.598	657	1.062	1.262
Langlopende schulden	232	193	159	126	92	60
Kortlopende schulden	2.405	2.838	2.872	2.905	2.939	2.971
Totaal passiva	10.957	10.802	10.600	9.519	9.753	9.904

Toelichting op de balans

Financieringsstructuur

PCBO heeft een ruime financiële buffer. Er is geen noodzaak voor externe financiering.

Huisvestingsbeleid

PCBO wil kwalitatief goede en duurzame schoolgebouwen in stand houden die het onderwijs faciliteren en ondersteunen. De huidige gebouwen zijn veelal oud, vergen veel onderhoud, brengen hoge exploitatiekosten met zich mee en belemmeren de modernisering van het onderwijs. De uitvoering van het IHP (40 jaar) moet daarin verandering brengen. De plannen voor volledige doordecentralisatie zijn in 2017 in een stroomversnelling geraakt. De verwachting is dat de oprichting van de coöperatie nog slechts een kwestie van maanden zal zijn (zie ook paragraaf 2.4.3). Dit betekent echter niet dat één of meer PCBO scholen binnen de komende vijf jaar al aan de beurt is om te worden vervangen. Daarom is in deze meerjarenbegroting uitgegaan van de huidige gebouwen en het daarvoor geplande groot onderhoud. Pas als een definitieve nieuwbouw of renovatiedatum bekend is, zal het groot onderhoud voor dat pand worden aangepast. De onderhouds- en energiebesparing zullen worden aangewend voor de duurzaamheid van de nieuwbouw.

De MFA's maken geen deel uit van het IHP. De besluitvorming rondom gebruikersonderhoud en het overleg met de gemeente over het eigenarenonderhoud verlopen zeer moeizaam en werken vertragend. PCBO heeft de verwachte bijdrage aan beide opgenomen in het meerjarenbegroting. Voor het gehele huisvestingsbeleid geldt dat de materiële lumpsum, om onder andere de gebouwen te exploiteren en in goede staat te houden, ontoereikend is. De consequentie is dat een deel van de materiële uitgaven moeten worden gedekt door de personele lumpsum. Op korte termijn is dit geen probleem: de vermogenspositie van PCBO is ruim toereikend. Op middellange en lange termijn moet echter worden gestreefd naar een evenwicht. Dit is een landelijke kwestie die hoog op de agenda

staat van de PO-Raad. Het onderzoeksrapport van Berenschot (16/1/2017), dat het tekort onderbouwt, heeft echter geen vervolg gekregen in het regeerakkoord.

Mutaties in reserves

De begrote negatieve resultaten zullen ten laste worden gebracht van de algemene reserve. Dit is in lijn met de doelstelling om meer financiële middelen in te zetten vanuit de ambitie om de onderwijskwaliteit op de scholen structureel te verhogen.

Mutaties in voorzieningen

De verwachting is dat de personele voorzieningen (duurzame inzetbaarheid, jubilea en ziekte/arbeidsongeschiktheid) niet aan grote schommelingen onderhevig zullen zijn. Voor de voorziening groot onderhoud is dat anders. Deze zal de komende jaren verder toenemen (de dotatie is hoger dan de onderhoudsuitgaven), vooruitlopend op de forse onderhoudsuitgaven die gepland staan in 2019 en 2020.

3.2.2 Raming van baten en lasten

De hieronder gepresenteerde staat van baten en lasten is een weergave van de meerjarenbegroting 2018-2022. De baten volgen het geprognostiseerde leerlingenaantal.

kalenderjaar	2017*	2018	2019	2020	2021	2022
Rijksbijdragen	18.400	18.290	18.451	18.890	19.122	19.122
Overige overheidsbijdrage en subsidies	233	237	237	237	237	237
Overige baten	589	609	724	724	724	724
Totaal Baten	19.222	19.136	19.412	19.851	20.083	20.083
Personele lasten	15.320	15.662	15.790	16.061	16.225	16.091
Afschrijvingen	425	451	494	503	513	523
Huisvestingslasten	1.605	2.086	1.786	1.786	1.786	1.786
Overige instellingslasten	378	407	407	407	407	407
Leermiddelen	941	1.036	1.146	1.253	1.343	1.343
Totaal Lasten	18.669	19.643	19.623	20.011	20.274	20.151
Saldo BATEN en LASTEN	553	-507	-212	-160	-191	-68
Financiële baten en lasten	39	20	20	20	20	20
Exploitatiesaldo	592	-487	-192	-140	-171	-48

*Realisatie

Ontwikkeling van enkele kengetallen:

ultimo	2017*	2018	2019	2020	2021	2022
Rentabiliteit	3,1	-2,5%	-1,0%	-0,7%	-0,9%	-0,2%
Weerstandsvermogen 1	34,5	32,2	30,8	29,4	28,2	27,9
Pers. lasten % totale lasten	82,1	79,7%	80,5%	80,3%	80,0%	79,9%

*realisatie

Toelichting op de staat van baten en lasten

Algemeen

PCBO heeft al een aantal jaren (m.u.v. 2014) een fors positief resultaat behaald terwijl een negatief resultaat was begroot. Hierdoor blijft het weerstandsvermogen van de organisatie relatief hoog.

€ 000's	2013	2014	2015	2016	2017
Resultaat begroting	-668	-578	-296	-97	-286
Resultaat realisatie	230	-521	386	664	592
Weerstandsvermogen 1	34,6%	32,3%	31,4%	32,7%	34,5%

Aan de ene kant is dat positief: er is meer dan voldoende financiële buffer en dus ruimte voor extra, zij het incidentele uitgaven. Aan de andere kant is het zorgelijk dat er ieder jaar weer forse, onverwachte meevallers zijn. Liever had het bestuur die vooraf toegekend aan de scholen ten behoeve van het primaire proces. Er wordt geen stelpost opgenomen in de begroting voor deze vaak van de overheid afkomstige extra middelen. In plaats daarvan kiest het bestuur ervoor te investeren en daarom een verlies te begroten. Wanneer incidentele middelen worden ontvangen die niet direct ingezet kunnen worden, dan wordt hiermee het negatieve jaarresultaat gedempt.

Personele lasten

De personele lasten laten de komende jaren een stijging zien als gevolg van de inzet van extra middelen die worden ontvangen voor werkdrukverlaging. In de MJB is ervan uitgegaan dat 70% van deze middelen wordt benut voor meer handen in de school: extra leerkrachten, onderwijsassistenten en leraarondersteuners. Het gesprek hierover wordt in het voorjaar 2018 gevoerd in de schoolteams. Dit wil helaas niet zeggen dat deze medewerkers daadwerkelijk op de arbeidsmarkt beschikbaar zullen zijn.

Een deel van de stijging van de personele lasten is het gevolg van de verwachte stijging van de gemiddelde leeftijd van de leerkrachten, met name door de verhoging van de pensioenleeftijd; deze wordt niet geheel gecompenseerd in de bekostiging, omdat in de berekening de bandbreedte 30-50 jaar wordt gehanteerd.

In de meerjaren begroting is een loonsverhoging als gevolg van een nieuwe CAO PO niet opgenomen; de bijbehorende baten zijn ook niet opgenomen.

Afschrijvingen

Ook het komende jaar zal nog sprake zijn van een toename van de investeringen in ICT. De ICT afschrijvingen zullen structureel hoger zijn dan de afgelopen jaren. Daarnaast zal er naar verwachting worden geïnvesteerd in duurzaamheid van schoolgebouwen die binnen nu en 10 jaar niet zullen worden vervangen/gerenoveerd. Te denken valt aan ledverlichting, dubbele beglazing, spouwmuurisolatie en verbetering van de luchtkwaliteit. Het betreft dan zaken die niet standaard worden opgenomen in het meerjaren onderhoudsplan maar passen bij de gemeentelijke en landelijke ambities voor energietransitie. Uiteraard wordt vooraf beoordeeld of deze investeringen passen binnen het financieel beleid van PCBO.

3.3 Overig

3.3.1 Interne risicobeheersing door het bestuur

Het bestuur maakt voor het interne toezicht gebruik van:

- het early warning system (EWS) per school, waarin signaleringen gedaan worden op basis van onderwijsresultaten, leerlingenaantallen, klachten en managementinformatie over personeel en financiën
- een jaarlijks vast te stellen managementcontract met de individuele schooldirecties waarin specifieke opdrachten zijn vastgelegd en waarover verantwoording wordt afgelegd
- een jaarlijkse risicoanalyse met deelname door het college van bestuur, het bestuursbureau, de GMR en een afvaardiging van de schooldirecties, mede ter voorbereiding op het maken van de meerjarenbegroting.

Het EWS en de doelstellingen in het managementcontract worden halfjaarlijks uitvoerig door het bestuur en leden van de staf met de schooldirecties besproken. Sinds het najaar van 2017 gebeurt dit in de vorm van planning- en verantwoordingsgesprekken waarin meerdere schooldirecteuren met elkaar en het college van bestuur in gesprek gaan. Naast planning en verantwoording staan leren en ontwikkelen centraal.

3.3.2 Belangrijkste risico's en onzekerheden

Het bestuur signaleert een aantal risico's en onzekerheden voor de komende jaren. In deze paragraaf worden deze beschreven. De risico's hangen vaak nauw met elkaar samen; het één kan een gevolg zijn van het ander.

Waar van toepassing geeft het bestuur aan welke beheersmaatregelen zij neemt om de risico's het hoofd te bieden.

De onderwijskwaliteit

Alle scholen van PCBO, met uitzondering van Kon-Tiki, hebben een basisarrangement van de Inspectie van het onderwijs. Wanneer wordt ingezoomd op de Cito tussen- en eindopbrengsten ontstaat echter een wisselend beeld op een aantal scholen. Dit is een signaal dat de basiskwaliteit van het onderwijs op specifieke aspecten onvoldoende is.

In het najaar van 2017 is een zogenaamde “foto” gemaakt van de organisatie. Deze “foto” wordt in het voorjaar van 2018 aangescherpt m.b.v. een kwaliteitsscan dat de basis voor een verbeterplan kan zijn. Het risico ligt vooral in het tijdspad: ingrijpen in het onderwijsproces vergt tijd. Kan de organisatie voldoende snel de onderwijsresultaten verbeteren?

Beheersmaatregel	Externe expertise voor het maken van de schoolscans en de plannen van aanpak. Focus in de activiteiten van het directieteam, de beleidsteams en de Kennisacademie op onderwijskwaliteit.
Meerjarenbegroting	2018 € 60 K Daarnaast zullen extra middelen aan scholen worden toegekend als dat aantoonbaar nodig is om de onderwijsresultaten te verhogen, zelfs wanneer dat betekent dat er het begrotingstekort toeneemt. De vermogenspositie van PCBO staat dit toe.

Digitalisering van het onderwijs

In 2017 is er fors geïnvesteerd in het netwerk en de hardware, zodat ICT geen belemmering vormt voor het verwezenlijken van de doelstellingen uit het SBP 2015-2019.

Toch blijkt dat er faciliterend nog steeds veel ruimte is voor verbetering en maken leerkrachten nog niet optimaal gebruik van de beschikbare middelen.

De initiatieven die op de scholen worden ontplooid missen vaak een koppeling met (meetbare) onderwijsresultaten.

Beheersmaatregel	In 2018 is een ICT kwartiermaker ingehuurd om op schoolniveau en schooloverstijgend een aantal verbeteringen in gang te zetten en sturing te geven aan zowel faciliterend als onderwijsinhoudelijk ICT. Vervolgstep zal zijn het werven van een bovenschoolse ICT coördinator. In de Kennisacademie wordt gezorgd voor een passend aanbod voor ICT vaardigheden.
Meerjarenbegroting	Voldoende middelen in de begroting. De uitdaging ligt in het maken van de juiste keuzes.

Het tekort aan schooldirecteuren en intern begeleiders

Uit 2017 was er op drie van de dertien scholen sprake van een interim directeur. Het wordt steeds moeilijker tijdig een kwalitatief sterke directeur te vinden wanneer er een vacature ontstaat. Dit kan betekenen dat er langere periodes zijn waarbij er in de school onvoldoende sturing is op de basiskwaliteit van de leerkrachten.

Beheersmaatregel	Opleiden van talentvolle leerkrachten met management ambities tot (adjunct) directeuren – de PCBO kweekvijver. In 2018 zijn inmiddels vier leerkrachten gestart met een schoolleidersopleiding.
Meerjarenbegroting	In het professionaliseringsbudget zijn hiervoor jaarlijkse middelen beschikbaar.

Tekort aan leerkrachten

Door de cocktail van een pensioengolf, een afnemend aantal pabo studenten en de ontwikkeling van het leerlingenaantal in de regio, zal het tekort aan leraren basisonderwijs in de regio Eemland de komende jaren oplopen tot circa 100 fte in 2022*.

De lerarschaarste staat op gespannen voet met de kwaliteitsdoelstellingen van PCBO. Nu al moet op de scholen regelmatig worden gekozen tussen “geen leraar voor de klas” of “een leraar voor de klas die (nog) niet voldoet aan alle vakbekwaamheidseisen die we graag aan hem/haar willen stellen”. Er is veel expertise in de scholen en iedereen krijgt kansen zich verder te professionaliseren. Het vrijspelen van mensen voor (co)teaching (overdragen van hun expertise op collega's) komt in het gedrang als de klas niet bemenst kan worden.

*Arbeidsmarktplatform, rapport "De arbeidsmarkt voor leraren PO 2017-2022 Regio Utrecht"

Beheersmaatregel	Sinds 1/8/2016 is een onderwijscoach aangesteld die onder andere tot taak heeft leerkrachten te vinden, te boeien en te binden aan PCBO. Daarnaast is een taskforce gevormd die zich bezig houdt met het ontplooiën van initiatieven om nieuwe leerkrachten te vinden. Ook wordt er actief geparticipeerd in regionale en landelijke initiatieven. Een aparte website voor wervingsacties wordt in het voorjaar gebouwd. Er wordt gewerkt aan het bewustzijn bij zittende leerkrachten om als ambassadeur op te treden voor de organisatie. Een volgende stap is het gebruik van ICT of zelfs het aanpassen van de schoolgebouwen: bijvoorbeeld het plaatsen van schuifdeuren tussen lokalen zodat een groep kan worden bemenst met een (nog) niet bevoegde leerkracht onder leiding van de leerkracht in de groep ernaast.
Meerjarenbegroting	€ 60 K (onderwijscoach)

Hogere pensioenleeftijd – duurzame inzetbaarheid oudere leerkrachten

De pensioenleeftijd wordt geleidelijk verhoogd. Hierdoor neemt de groep 60-plussers voor de klas toe. Deze groep, die hard nodig is om het lerarentekort te beperken, vitaal en goed functionerend de eindstreep te laten halen, is een belangrijke opgave.

Beheersmaatregel	In het voorjaar van 2018 wordt een regionale bijeenkomst georganiseerd in samenwerking met de Marnix Academie voor 55+ leerkrachten waarin de vraag centraal staat: "wat heb je nodig om de komende jaren als leerkracht goed en met plezier te kunnen werken?" Afhankelijk van de behoefte zal een dergelijke bijeenkomst periodiek worden gehouden.
Meerjarenbegroting	In het professionaliseringsbudget zijn hiervoor jaarlijkse middelen beschikbaar.

Onderwijshuisvesting - IHP

In paragraaf 2.4.3 is reeds gesproken over de doordecentralisatie van de onderwijshuisvesting van de gemeente naar de schoolbesturen. De voorbereiding door een implementatiegroep is in volle gang zodat, wanneer de coöperaties daadwerkelijk zijn opgericht, de uitvoering zo spoedig mogelijk kan beginnen. De bepaling van de volgorde en een wijkaanpak zijn daarin belangrijke aspecten. De volgorde van de vernieuwbouw/renovatie zal in iedere wijk consequenties hebben voor de leerlingenstromen: een nieuw pand dat eigentijds onderwijs uitstraalt heeft altijd aantrekkingskracht. Mogelijk zullen scholen fuseren onder invloed van nieuwbouw en renovatie. Het tijdspad wordt bepalend voor investeringen die nog moeten worden gedaan in de oude panden. Bijvoorbeeld de zogenoemde "erkende maatregelen" volgens de wet Activiteitenbesluit milieubeheer. Voorbeelden van deze erkende maatregelen: spouwmuurisolatie, ruimte- en buitenverlichting, hoog rendement CV ketel met weersafhankelijke regeling.

Beheersmaatregel	Nauw contact met de drie andere grote schoolbesturen in Amersfoort om de belangen van PCBO te behartigen. Onderzoek naar en uitvoering van energiebesparende maatregelen voor panden die pas na 2030 zullen worden afgebroken/gerenoveerd.
Meerjarenbegroting	2018 € 150 K

Actuele en eenduidige online informatie

Het is van groot belang dat PCBO vindbaar is en dat de online informatie actueel, accuraat en inspirerend is, in eerste instantie via de eigen websites. Primaire doelgroepen zijn ouders en potentiële werknemers.

DUO verzamelt gegevens over het bekostigde onderwijs in Nederland en stelt daarvan een grote hoeveelheid data online beschikbaar. Hiermee speelt DUO in op de toenemende vraag naar onderwijsgegevens vanuit gemeenten, scholen, onderzoeksbureaus, dagbladen, softwareleveranciers en andere partijen die geïnteresseerd zijn in het onderwijsveld.

Op het gebied van onderwijsopbrengsten, leerlingenpopulatie, financiën en personeel wordt gebruik gemaakt van het platform Vensters PO (www.scholenopdekaart.nl), bedoeld om ouders te helpen bij de schoolkeuze voor hun kinderen.

Om te voorkomen dat onjuiste conclusies worden getrokken uit de online beschikbare gegevens kunnen schoolbesturen deze voorzien van een toelichting. Het risico bestaat dat de veelheid van data strijdig, achterhaald en ongenueanceerd bij de eindgebruiker aankomen. Het beperken van dit risico brengt een grote administratieve en verantwoordingslast met zich mee.

Beheersmaatregel	Vernieuwing en modernisering van de stichtingswebsite en bouwen van een aparte wervingswebsite waarop inspirerende filmpjes worden gepubliceerd. Externe inhuur van een bestuursadviseur die deze processen gaat vastleggen en in gang zetten.
Meerjarenbegroting	2018 € 50 K

Compliance Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)

Op 28 mei 2018 wordt de AVG van kracht. Deze wet vervangt de Wet persoonsgegevens en heeft impact op alle organisaties die persoonsgegevens bewaren en/of verwerken. Belangrijkste wijziging is de versterking en uitbreiding van privacy-rechten en de toename van de verantwoordelijkheden voor organisaties.

PCBO volgt het geadviseerde implementatiepad van Kennisnet maar zal nog niet "AVG proof" zijn op 28 mei 2018. De Autoriteit Persoonsgegevens heeft aangegeven dat er de eerste twee jaar geen boetes zullen worden opgelegd mits de organisatie aan kan tonen op de goede weg te zijn.

Beheersmaatregel	Aanstellen kwartiermaker ICT Eind 2017 is op alle scholen een privacy awareness bijeenkomst gehouden. Begin 2018 hebben experts van kennisnet en de PO raad een presentatie op het bestuursbureau gehouden om opnieuw de veranderingen die eraan komen onder de aandacht te brengen. Er is een AVG projectteam gevormd die de implementatie uitvoert en, waar van toepassing, begeleidt. Er zal een functionaris gegevensbescherming worden aangesteld, mogelijk samen met de andere Amersfoortse besturen Meerkring en KPOA.
Meerjarenbegroting	€ 80 K

3.3.3 Intern financieel toezicht door de raad van toezicht

De raad van toezicht heeft een auditcommissie ingesteld die in het bijzonder belast is met de (voorbereiding van het) toezicht op het bestuur ten aanzien van:

- de werking van de interne risicobeheersing- en controlesystemen
- de financiële informatieverschaffing door het college van bestuur
- de naleving van aanbevelingen en de opvolging van opmerkingen van de accountant
- de relatie met de externe accountant, waaronder in het bijzonder zijn onafhankelijkheid, de bezoldiging en eventuele niet-controlewerkzaamheden van de externe accountant ten behoeve van de rechtspersoon
- de stichtingsreserve en de financiële geldstromen in relatie tot de begroting en de jaarrekening
- de uitvoering van het treasurybeleid.

De samenstelling van de auditcommissie in 2017:

Ir J. Voppen	voorzitter en financieel expert
Ir G.J.H. de Vries	lid
Dhr. J. van der Velden	lid
Dhr. G.J.H. Mellink	adviseur (lid college van bestuur)

De auditcommissie vergaderde drie maal in 2017.

De onderwerpen die besproken werden zijn:

- de kaderbrief, de jaarbegroting, de meerjarenbegroting
- het jaarverslag met bijbehorende aanbiedingsbrief en accountantsverslag
- het treasury statuut en treasury plan.

Veel aandacht werd besteed aan de ontwikkeling van het vermogen van de stichting en de inzet hiervan ten behoeve van de onderwijskwaliteit.

Risicoanalyse in de RvT

Zie hoofdstuk 4 waarin het jaarverslag van de raad van toezicht is opgenomen.

De raad wordt in elke vergadering geïnformeerd over de belangrijkste kengetallen op alle in dit verslag genoemde beleidsterreinen, waaronder onderwijsopbrengsten, bevindingen van de onderwijsinspectie, leerlingenaantallen, ziekteverzuim, klachten, financiële resultaten en prognoses.

4. Jaarverslag raad van toezicht

De raad van toezicht heeft als kerntaak het integraal toezichthouden op de strategie en het beleid van het college van bestuur (CvB) en op de uitvoering van dit beleid binnen PCBO Amersfoort. Het toezicht ziet erop toe dat de doelstellingen worden behaald die wettelijk en maatschappelijk van PCBO Amersfoort mogen worden verwacht, en dat de algemene gang van zaken, het opereren in zijn algemeenheid, geschiedt op een te verantwoorden wijze. De raad van toezicht vervult daarnaast het werkgeverschap van het CvB en geeft gevraagd en ongevraagd advies aan het CvB.

Samenstelling

In 2017 is de heer Gert Boeve uitgetreden na het verstrijken van zijn eerste zittingstermijn. Op eigen verzoek is de zittingstermijn niet verlengd. De overige leden van de RvT hebben besloten de vrijgevallen plek voorlopig niet op te vullen.

De samenstelling van de raad inclusief jaar van aantreden, aandachtsgebieden en nevenfuncties (situatie op 31 december 2017) is als volgt:

Drs. S.A.M. Scholten-Klei (2011) werkgeverschap	1. CPS principal consultant / commercieel manager Met CPS is besproken dat mevr. Scholten uitgesloten is van directe dienstverlening aan PCBO bijv. als relatiebeheerder.
Drs. A.P.C. van der Veen (2016) voorzitter, werkgeverschap	1. Rabobank: interim manager/ directeur 2. Mede eigenaar Ornamental Growers Group (Mexico)
J. van der Velden (2016) voorzitter auditcommissie	1. Partner van adviesbureau Casu Quo 2. Bestuurslid Stichting Gabrie Mehen Met het bestuur van de Stichting Gabrie Mehen is afgesproken dat dhr. Van der Velden zich bij steunverzoeken vanuit PCBO zal onthouden van discussie en besluitvorming.
Drs. G. Visser (2014) onderwijskwaliteit en identiteit	1. Zelfstandig adviseur in de gezondheidszorg (Bureauvanbuiten) Interimopdracht Spaarne gasthuis t/m 1-2-2017
Ir. J Voppen (2011) onderwijskwaliteit en identiteit	1. CEO ProRail 2. Voorzitter bestuur Uball Utrecht
Ir G.J.H. de Vries (2011) vicevoorzitter, auditcommissie	1. HRM bij Odin 2. Lid Demeter Licentie Commissie

De samenstelling van het college van bestuur inclusief jaar van aantreden, aandachtsgebieden en nevenfuncties (situatie op 31 december 2017) is als volgt:

H.C. van Lingen (2017) onderwijs, kwaliteit en innovatie	1. Lid RvT CNV-Connectief 2. Lid RvT Kalisto, Woerden Ten aanzien van de nevenfunctie als lid RvT Kalisto zijn afspraken gemaakt.
G.J.H. Mellink (2017) bedrijfsvoering	-

De raadsleden krijgen een vergoeding voor hun werkzaamheden. Deze vergoeding is in het jaar 2017 verhoogd. De vergoeding blijft ruim binnen de handreiking van de VTOI in het kader van de Wet normering topinkomens (WNT-2).

Vergaderingen en Speerpunten

De raad is het afgelopen jaar acht keer bij elkaar gekomen: vijf formele vergaderingen met het CvB, één thema bijeenkomst in het kader van IHP/DDC, een hei-sessie tezamen met het nieuwe CvB en een informele ontmoeting om elkaar beter te leren kennen en onze zienswijze op het vak van toezichthouden te delen.

Over de volgende onderwerpen is goedkeuring gegeven dan wel heeft besluitvorming plaatsgevonden:

- bestuursmodel
- statutenwijziging
- reglement RvT

- begroting 2017
- jaarverslag 2016 bestaande uit een bestuursverslag en de jaarrekening
- meerjarenbegroting 2018-2021 (vastgesteld na goedkeuring RvT februari 2018)
- keuze van de accountant
- treasuryplan met looptijd van 1 oktober 2017 tot 1 oktober 2018
- treasurystatuut met ingang van 1 oktober 2017.

De belangrijkste ontwikkelingen van het afgelopen jaar waren enerzijds het werven van een nieuw CvB en daarnaast de besluitvorming rondom het IHP/DDC (Integraal huisvestingsplan / Doordecentralisatie).

De RvT heeft eind 2016 in samenspraak met de GMR en overige belanghebbenden binnen de organisatie besloten om voor een periode van vier jaar een tweehoofdig collegiaal college van bestuur te werven. De belangrijkste reden hiervoor is het realiseren van de ambitie op onderwijskwaliteit zoals die is verwoord in het Strategisch Beleidsplan 2015-2019.

De raad heeft de werving begin 2017 zelf ter hand genomen. Na een zorgvuldig proces, met externe consultatie, waarbij nadrukkelijk is gekeken naar de complementariteit van het CvB, is vlak voor de zomer het nieuwe CvB benoemd. Dit nieuwe CvB is na de zomer van start gegaan. Beide CvB-leden zijn tevens benoemd in het bestuur van de Stichting Ondersteuning Stichting PCBO Amersfoort. De zittende directeur-bestuurder is met pensioen gegaan. Ter gelegenheid van haar afscheid is in juni een feestelijk en inhoudelijk programma georganiseerd voor het personeel en de relaties van PCBO.

Het IHP/DDC-vraagstuk is een zeer belangrijke ontwikkeling binnen de gemeente Amersfoort. In november 2017 is het besluit genomen om over te gaan tot de vorming van een coöperatie voor het PO (en een aparte voor het VO) waar alle schoolgebouwen in onder worden gebracht en vervolgens de komende jaren onder handen worden genomen. Dit is een belangrijke stap in het verder verduurzamen van de schoolgebouwen binnen de gemeente en daarmee ook voor PCBO Amersfoort. Meerdere malen in de afgelopen jaren is dit onderwerp besproken geweest binnen de raad en heeft een lid van de raad een gemeentelijke bijeenkomst hierover bijgewoond. In november heeft de raad het adviesbureau EY uitgenodigd voor een extra toelichting op de gevraagde besluitvorming. Hierbij was ook een vertegenwoordiging van de GMR aanwezig.

Commissies

De RvT kent de volgende commissies:

- Agendacommissie
- Werkgeverscommissie
- Auditcommissie
- Commissie Onderwijskwaliteit en Identiteit (in opstart).

De agendacommissie bestaat uit de voorzitter van de raad van toezicht en de leden van het college van bestuur. Een aantal weken voorafgaand aan de geplande vergadering tussen RvT en CvB wordt in gezamenlijkheid de agenda bepaald en voorbesproken.

De werkgeverscommissie is in 2017 zes keer in gesprek geweest met het nieuwe CvB en de vorige directeur-bestuurder. Onderwerpen op de agenda:

- overdracht en afronding directeur-bestuurder
- inwerken nieuw CvB en verdeling werkzaamheden
- ijkpunten toezichtkader
- bestuurlijke opdracht
- voorbereiding heidag.

De commissie Onderwijskwaliteit en Identiteit is in 2017 van start gegaan maar is slechts eenmaal bijeengekomen om de werkwijze vast te stellen. Vanwege de bestuurlijke wisseling is de tweede inhoudelijke bijeenkomst komen te vervallen. Wel is het onderwerp onderwijskwaliteit uitgebreid besproken geweest op de gezamenlijke heidag CvB/RvT.

De auditcommissie is in 2017 drie keer bij elkaar geweest. Naast het voorbereiden van de goedkeuring door de voltallige RvT van de begroting 2017 en het jaarverslag 2016, is door de

commissie gesproken met de externe accountant over de kwaliteit van de jaarrekening en de gevoerde financiële administratie. Met het college van bestuur is het gesprek gevoerd over hoe het beschikbare vermogen van de stichting op een verantwoorde wijze deels kan worden ingezet voor onderwijskwaliteitsverbetering. De uitkomsten van dit gesprek zijn tot uitdrukking gebracht in de (meer)jarenbegroting.

Governance en werkwijze

De RvT neemt de Code Goed Bestuur, zoals die is vastgesteld door de PO-raad in acht. Om de toezichthoudende verantwoordelijkheid naar behoren te vervullen, heeft de RvT in samenspraak met het CvB zijn ijkpunten van toezicht expliciet gemaakt in een toezichtkader. Dit kader biedt een 'lerende en levende' werkwijze. Er is gekozen voor een ordening in zes domeinen van toezicht:

1. Waarborgen onderwijskwaliteit
2. Waarborgen identiteit
3. Strategisch positioneren
4. Verbinden met stakeholders
5. Versterken financiën en bedrijf
6. Vormgeven aan goed werkgeverschap

De raad hecht eraan, in het kader van onafhankelijke informatievoorziening en om kennis te verkrijgen van de onderwijspraktijk, om diverse stakeholders te spreken gedurende het jaar.

In 2017 hebben de volgende ontmoetingen plaatsgevonden:

- alle leden van de RvT hebben een werkbezoek afgelegd aan een PCBO-school
- er is een jaarlijkse diner met de schooldirecties/CvB/RvT geweest. Dit is ingegeven om als raad betrokkenheid te tonen en de binding tussen de managementlagen te versterken
- er heeft twee maal een gesprek plaatsgevonden tussen de RvT en de GMR. Dit is tevens een wettelijke verplichting
- experts vanuit de staf hebben een bijdrage geleverd in de RvT vergaderingen (o.a. business controller en medewerker kwaliteit)
- er heeft een gesprek met de accountant plaatsgevonden
- een paar leden van de RvT hebben kinderen op één van de scholen van de stichting.

De contacten in en rond de school geven ook relevante informatie over het reilen en zeilen van de stichting.

In alle gesprekken en vergaderingen nemen we voldoende ruimte om met name het gesprek te voeren over de onderwijskwaliteit. In de formele vergaderingen met het CvB is er ook een aantal keer bewust voor gekozen om daar de vergadering mee te beginnen. Dit is uiteindelijk waar het aan het eind van de dag om gaat. Iedere vergadering tussen de RvT en het CvB wordt afgesloten met een reflectie op de vraag wat deze vergadering heeft bijgedragen aan het beter functioneren van de organisatie en voor de kinderen van onze stichting.

PCBO Amersfoort en de RvT is lid van de VTOI. De leden van de raad hebben op diverse wijze geprofessionaliseerd, o.a. door het bijwonen van VTOI bijeenkomsten inzake het nieuwe toezichtkader van de Inspectie en/of scholingen specifiek voor raden van toezicht. Daarnaast dragen de informele bijeenkomsten van de raad (twee maal in 2017) bij aan de professionalisering.

Tot slot vindt jaarlijks de evaluatie van het eigen functioneren van de raad plaats. In 2017 is de zelfevaluatie intern uitgevoerd middels een schriftelijke vragenlijst. De uitkomsten zijn plenair besproken en daarna gedeeld met het CvB. De zelfevaluatie 2016 is gekoppeld geweest aan een professionaliseringstraject van de raad. Conform afspraak is in 2017 succesvol ingezet op het verbeteren van de rol hygiëne. Er wordt strakker gewerkt met opleggers voor de besluitvorming en er is extra tijd ingeruimd voor het voorbespreken van de vergadering.

5. Jaarverslag gemeenschappelijke medezeggenschapsraad

Wet Medezeggenschap Scholen (WMS)

In de WMS zijn de wettelijke kaders voor medezeggenschap op scholen geregeld.

Kort samengevat:

- recht op overleg met het bestuur
- adviesrecht en instemmingsrecht bij belangrijke besluiten op thema's uit de WMS
- initiatiefrecht over zaken in de stichting waarvan de GMR vindt dat deze aan de orde moeten komen
- recht op informatie over zaken die belangrijk zijn voor alle scholen in de stichting.

Gemeenschappelijke medezeggenschapsraad (GMR)

De GMR buigt zich over zaken die voor alle scholen van de stichting belangrijk zijn en het school-niveau overstijgen. De GMR heeft advies- of instemmingsrecht bij zaken als het bestuursformatieplan, het taakbeleid, de directiestructuur, school overstijgende onderwijszaken, beleid gericht op veiligheid, gezondheid en welzijn, (na)scholingsplannen. Het gaat om medezeggenschap bij stichtingsbeleid, vooral op het gebied van financiën/beheer, personeel en onderwijsinhoud.

De GMR telt twaalf leden: zes personeelsleden en zes ouders. De voorzitter is een personeelslid, de vicevoorzitter een ouder. Per school zit er een afgevaardigde in de GMR, behalve van de Koningin Wilhelmina School, die op dezelfde locatie is gehuisvest als de Parkschool. Door de fusie van de Wingerd en de Wegwijzer (nu de Parkschool) is er een vacature ontstaan die is vervuld door een onderwijs ondersteunend personeelslid (OOP). Ieder lid zit in de GMR voor het belang van alle scholen van de stichting. De bevoegdheden zijn voor ouders en personeel niet altijd dezelfde, conform de WMS. Daarom is het nastreven van een gelijke verdeling tussen personeelsleden en ouders vereist.

De vergaderingen zijn in beginsel openbaar en vinden plaats volgens een vergaderrooster en een jaarplanner met vaste terugkerende agendapunten. Daarnaast kunnen de GMR-leden en de secretaris verzoeken om een onderwerp te agenderen. Ook de bestuurders brengen agendapunten in en wonen de tweede helft van de vergadering bij. De notulen van elke vergadering worden, na vaststelling, verzonden naar de GMR- leden, bestuurders, schooldirecties en MR-en van de scholen

In 2017 heeft de GMR zes keer vergaderd en met de volgende voorstellen is ingestemd:

- Protocol sociale veiligheid
- Protocol seksueel misbruik en intimidatie
- Gesprekscyclus
- Verbetertraject functioneren personeelsleden
- Inclusief onderwijs
- Begroting 2017, deel GMR-gelden
- Bestuursformatieplan 2017-2018
- Interne groeiregeling
- Herverdeling personele bekostiging
- GMR-reglement
- Huishoudelijk reglement GMR
- Besluit doordecentralisatie huisvesting Gemeente Amersfoort.

Verder heeft de GMR in 2017 positief geadviseerd over de volgende zaken:

- Advies benoeming interne kandidaat bestuur
- Begroting 2017
- Protocol privacy
- Protocol ziekte op school, medicijngebruik en medisch handelen
- Uitrustingsregeling reiskosten woon-werkverkeer, no cure no pay
- Bindingscontracten pabo-stagiaires.
- Naast beleidszaken op stichtingsniveau heeft de GMR aandacht besteed aan het eigen functioneren:
  - o De werkwijze met werkgroepen en een jaarplanner met agendapunten
  - o De samenstelling van een informatiepakket voor startende GMR-leden
  - o Deelname van een GMR-lid aan het agendaoverleg van de GMR-voorzitter en de bestuurders
  - o halfjaarlijks overleg tussen de GMR-voorzitter en MR-voorzitters

De medezeggenschap binnen de stichting bij beleidszaken wordt door de GMR als positief ervaren.

Amersfoort, januari 2018,
Anneke Duit, GMR-voorzitter PCBO Amersfoort

Bijlage A LIJST MET AFKORTINGEN

ABC	Amersfoortse Brede Combinaties
AO	Arbeidsongeschiktheid
ARBO	Arbeidsomstandigheden
AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming
BAPO	Bevordering Arbeidsparticipatie Ouderen
BFP	Bestuursformatieplan
BOA	Bestrijding onderwijsachterstanden
BOC	Bovenschools Opleidingen Coördinator
BPA	Budget Personeels- en Arbeidsmarktbeleid
BSO	Buitenschoolse Opvang
BT	Beleidsteam (voorheen kwaliteitsgroep)
CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst
CITO	Instituut voor toetsontwikkeling
CvB	College van Bestuur
DB	Directeurenberaad
DDC	Doordecentralisatie
DGO	Decentraal georganiseerd overleg
DI	Duurzame Inzetbaarheid
DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs
EFJ	Elektronisch Financiële Jaarrekening
ERD	Eigen Risicodragers
EWS	Early Warning Systeem
FPE	Formatie Plaats Eenheid
FUWA	Functiewaardering
GGL	Gewogen Gemiddelde Leeftijd
GPL	Gemiddelde Personeelslast
GMR	Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad
IB	Interne Begeleider
ICO	Intern Coördinator Opleidingen
ICT	Informatie en Communicatie Technologie
IHP	Integraal Huisvestingsplan
IPB	Integraal Personeelsbeleid
KG	Kwaliteitsgroep
KMS	Kwaliteit Management Systeem
LA, LB, LC	Salarisschalen leraren
LEA	Lokaal Educatieve Agenda
LIO	Leraar In Opleiding
LIn	Leerlingen
Londo	Materiële bekostigingsnormen van het Ministerie van OCW
MFA	Multi Functionele Accommodatie
MINOCW	Ministerie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
MJB	Meerjarenbegroting
MOP	Meerjaren Onderhoudsplan
MR	Medezeggenschapsraad
MVA	Materiele Vaste Activa
OCW	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
OLP	Onderwijs Leerpakket
OP	Onderwijzend Personeel
OOP	Onderwijs Ondersteunend Personeel
OR	Ouderraad
OSV	Ouderschaps Verlof
P(G)MR	Personeelsdeel van de Medezeggenschapsraad dan wel de
GMR	Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad
Pf	Participatiefonds
PIO	Personeel Invalpool
PO	Primair Onderwijs

PaO	Passend Onderwijs
PSA	Personele en Salaris Administratie
RI&E	Risico Inventarisatie en Evaluatie
RTC	Regionaal Transfercentrum
RVT	Raad van Toezicht
SBO	Speciale School voor Basisonderwijs
SBP	Strategisch beleidsplan
SFP	School Formatie Plan
SWOT	Strenghts, Weaknesses, Opportunities, Threats
SWV	Samenwerkingsverband (in het kader van Passend Onderwijs)
UPJO	Uitvoeringsprogramma Jeugd en Onderwijs
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
Vf	Vervangingsfonds
VO	Voortgezet Onderwijs
VSL	Vierslagleren
VU	Vakantie Uitkering
WGA	Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten
WIA	Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen
WMS	Wet medezeggenschap op scholen
WPO	Wet Primair Onderwijs
WTF	Werktijdfactor
WWZ	Wet Werk en Zekerheid
ZW	Ziektewet

KENGETALLEN

	2017	2016
Liquiditeit (<i>Vlottende activa / kortlopende schulden</i>)	3,47	3,03
Solvabiliteit 1 (<i>Eigen vermogen (excl. voorzieningen) / totale vermogen *100%</i>)	60,69	57,17
Solvabiliteit 2 (<i>Eigen vermogen (incl. voorzieningen) / totale vermogen *100%</i>)	75,93	71,42
Rentabiliteit (<i>Saldo gewone bedrijfsvoering / totale baten (incl. fin. baten) * 100%</i>)	3,07	3,58
Weerstandsvermogen excl MVA (<i>Eigen vermogen - materiële vaste activa) / rijksbijdragen * 100%</i>)	22,20	22,41
Weerstandsvermogen incl MVA (<i>Eigen vermogen / totale baten * 100%</i>)	34,53	32,67
Huisvestingsratio (<i>Huisvestingslasten + afschrijvingen Gebouwen en terreinen) / totale lasten * 100 %</i>)	8,60	11,74
Materiële lasten / totale lasten (in %)	17,94	20,54
Personele lasten / totale lasten (in %)	82,06	79,46

Liquiditeit

Het kengetal geeft aan in welke mate men in staat is om op korte termijn aan alle verplichtingen te voldoen.

Solvabiliteit

De solvabiliteit geeft aan in welke mate de bezittingen op de activazijde van de balans zijn gefinancierd met eigen of vreemd vermogen.

Rentabiliteit

In het bedrijfsleven wordt met de rentabiliteit de winst- of verliesgevendheid van een onderneming bedoeld. In het onderwijs (non-profit sector) wordt een relatie gelegd tussen het behaalde resultaat en de ontwikkeling hiervan op het weerstandsvermogen.

Het geeft aan welk deel van de totale baten resteert na aftrek van de lasten.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft inzicht in de capaciteit om onvoorziene tegenvallers in de exploitatie op te vangen.

Huisvestingsratio

Het kengetal geeft aan de verhouding van de huisvestingslasten t.o.v. de totale lasten.

B1 GRONDSLAGEN

ALGEMEEN

De jaarrekening is opgesteld volgens de Regeling Jaarverslaggeving Onderwijs. In deze regeling is bepaald dat de bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving Onderwijs (in het bijzonder RJ660 Onderwijsinstellingen) van toepassing zijn met inachtneming van de daarin aangeduide uitzonderingen.

Activa en verplichtingen worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Voor zover van toepassing zijn ter vergelijking opgenomen de realisatiecijfers van het voorgaande jaar, alsmede de (goedgekeurde) begroting van het huidige jaar.

Het bestuur heeft zich een oordeel gevormd over de zaken die in het jaarverslag worden besproken en heeft voor de bedragen die in de jaarrekening zijn opgenomen schattingen gemaakt. Indien dit voor het geven van het in art. 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningpost.

Op basis van de brief van 1 december 2017 van de minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media zijn de bedragen die het Samenwerkingsverband als gelden passend onderwijs heeft doorbetaald aan de aangesloten schoolbesturen als volgt verwerkt:

- gelden die OCW namens de Samenwerkingsverbanden aan de scholen overmaakt zijn verantwoord onder categorie 3.1.1 Ontvangen Rijksbijdragen;

- de overige generieke overdrachten (bedrag per leerling) en speciale overdrachten (arrangementen) worden onder categorie 3.1.3.3 Ontvangen doorbetalingen Rijksbijdrage Samenwerkingsverbanden verwerkt.

In de vergelijkende cijfers en de begroting zijn deze bedragen aangepast en ook onder deze categorieën verwerkt. Deze stonden in de jaarrekening 2016 en de goedgekeurde- en vastgestelde begroting 2017 verantwoord onder 3.1.3.3.

Door afronding op hele euro's kunnen in het verslag kleine verschillen worden geconstateerd.

De jaarrekening is opgesteld vanuit de continuïteitsveronderstelling.

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Materiële vaste activa

Een investering is een goed met een aanschafwaarde > € 1.000 en een economische levensduur van meer dan één jaar.

Alle investeringen ICT en meubilair worden geregistreerd in het MVA register.

Hierin wordt per activum vermeld:

School (brin), grootboekrekening, omschrijving van het activum, leverancier, jaar van aanschaf, aanschafwaarde, afschrijvingspercentage (100 / levensduur in jaren) en vervolgens per jaar gedurende de levensduur:

- de afschrijving
- de cumulatieve afschrijving

PCBO, Amersfoort

· de boekwaarde (=aanschafwaarde minus cumulatieve afschrijving).

De materiële vaste activa worden lineair afgeschreven vanaf het eerstvolgende jaar na aanschaf. Investeringssubsidies die ontvangen zijn worden in mindering gebracht op de investering.

Activum	levensduur
ICT	
Digiborden	8 jaar
Beamers	4 jaar
Smartboards, touchscreens	8 jaar
Desktops, laptops	4 jaar
Tablets	3 jaar
Telefooncentrale	10 jaar
Netwerk	15 jaar
Inrichting	
Klassenmeubilair	20 jaar
Speellokaal	30 jaar

Voor investeringen in onderwijsmethoden geldt een afwijkende systematiek: het ideaalcomplex. Een systeem waarbij er een aantal onderwijsmethodes met eenzelfde levensduur zijn die onderling gelijkmatig in leeftijd verschillen.

De aanschaf van deze middelen gebeurt ieder jaar en dus gelijkmatig. De som van de afschrijvingen is dan gelijk aan de aanschafwaarde van de onderwijsmethodes. Deze onderwijsmethodes zijn in dat geval zelf-financierend en de kapitaalsbehoefte is gelijkmatig.

In uitzonderlijke gevallen zal een school uit het schoolbudget een activa aanschaffen. Dit wordt dan geboekt als aparte categorie met een afwijkende afschrijvingstermijn.

De aankoop van de onderwijsmethoden wordt direct als een afschrijving geboekt. De onderwijsmethoden worden derhalve niet opgenomen in het MVA register.

Gebouwen

Schoolgebouwen, waarvan het juridisch eigendom berust bij de stichting en het economisch eigendom bij de gemeente Amersfoort, zijn niet in de balans opgenomen. Eventuele multifunctionele accommodaties zijn eveneens niet opgenomen.

Desinvesteren

In 2017 is op de scholen gecontroleerd welke activa (meubilair en ICT) in het MVA register niet meer fysiek aanwezig waren. De betreffende items zijn gedesinvesteerd.

Omdat voor OLP investeringen het ideaalcomplex wordt gebruikt, wordt een levensduur van 9 jaar gehanteerd. Na 9 jaar wordt het activum gedesinvesteerd, ervan uitgaande dat de betreffende onderwijsmethode dan is vervangen.

De in de financiële vaste activa opgenomen effecten worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde. De waardering na eerste verwerking vindt plaats tegen geamortiseerde kostprijs waarbij de mutaties worden verantwoord in de staat van baten en lasten.

Vorderingen

De vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs.

De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde.

Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid worden in mindering gebracht. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen en overlopende activa.

De vorderingen en overlopende activa hebben een looptijd korter dan een jaar, tenzij dit bij de toelichting op de balans anders is aangegeven.

Liquide middelen

De liquide middelen staan, voor zover niet anders vermeld, ter vrije beschikking van het bestuur. Liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Liquide middelen die niet ter directe beschikking staan worden verwerkt onder de vorderingen.

Liquide middelen die langer dan 12 maanden niet ter directe beschikking staan, worden verwerkt onder de financiële vaste activa.

Eigen Vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit een algemene, niet gebonden, reserve en een aantal bestemmingsreserves. Aan de algemene reserve worden via de resultaatbestemming overschotten in een boekjaar toegevoegd en tekorten onttrokken. De algemene reserve vormt een buffer ter waarborging van de continuïteit van de stichting.

Voor een deel van het eigen vermogen heeft het bestuur een beperktere bestedingsmogelijkheid aangebracht en daarmee dat deel van het eigen vermogen aangeduid als bestemmingsreserve:

- Bestemmingsreserve Professionalisering op schoolniveau voor de uitvoering van toekomstige professionaliseringsplannen.
- Bestemmingsreserve Onderwijsmethodes op schoolniveau voor de vervanging/vernieuwing van onderwijsmethodes op de scholen.
- Bestemmingsreserve School Budget materieel voor de dekking van toekomstige overschrijdingen van het materiele budget op schoolniveau.
- Bestemmingsreserve School Budget personeel voor de dekking van toekomstige overschrijdingen van het personele budget op schoolniveau.

Bovengenoemde bestemmingsreserves zijn publiekrechtelijke reserves.

Voorzieningen

De voorzieningen worden gevormd voor verplichtingen die op balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is, waarvan de hoogte redelijkerwijs geschat kan worden en voor zover deze verplichtingen en risico's niet op activa in minderling zijn gebracht. De voorzieningen worden opgenomen voor de nominale waarde, met uitzondering van de voorziening jubilea. Deze wordt opgenomen voor de contante waarde.

De voorzieningen zijn verdeeld naar langlopend en kortlopend. Kortlopend heeft betrekking op het deel van de voorziening met een looptijd van maximaal één jaar. Het langlopend deel op het deel met een looptijd langer dan één jaar.

Voorziening jubilea:

Op grond van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving is een voorziening voor toekomstige jubileumuitkeringen gevormd. Voor de berekening is uitgegaan van de datum van indiensttreding van de medewerker in het onderwijs. Vanaf deze datum bouwt de medewerker aanspraken op voor een te ontvangen jubileum-gratificatie bij 25-jarig en 40-jarig dienstverband. Er is rekening gehouden met een variabele blijfkans en een rekenrente van 1 %. Voor instellingen met een aantal FTE van 50 of meer wordt gerekend met € 750 per FTE.

Voorziening spaarverlof:

Voor op balansdatum bestaande verplichtingen uit hoofde van spaarverlof is een voorziening gevormd. Betaalde bedragen inzake spaarverlof worden ten laste van de voorziening gebracht.

Voorziening Duurzame Inzetbaarheid :

Op basis van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving Onderwijs moet voor de gespaarde uren op basis van het ouderenverlof (werknemers van 57 jaar en ouder) een voorziening worden aangelegd. Deze voorziening is gebaseerd op een vooraf ingediend plan hoe deze uren de komende vijf jaren worden ingezet.

De basis voor het vaststellen van de hoogte van de voorziening duurzame inzetbaarheid is het aantal uur dat een medewerker op basis van deze plannen heeft gespaard (en niet heeft opgenomen), vermenigvuldigd met de loonkosten per uur. Alleen de bijdrage van de werkgever is in de voorziening berekend.

Er is gerekend met een opnamekans van 80% en een rekenrente van 1% (gebaseerd op het model zoals beschikbaar is gesteld door de PO Raad).

Voorziening eigen wachtgelders:

Indien een werknemer ontslagen wordt en de instroomtoets van het Participatiefonds niet positief wordt afgerond of er een negatieve beschikking wordt afgegeven, verhaalt het Participatiefonds de uitkeringen op het bevoegd gezag. Voor alle ex-werknemers waarvoor de instroomtoets niet met positieve beschikking is afgerond wordt voor de nog komende periode een voorziening gevormd.

Voor alle ex-medewerkers waarvan op 31 december 2017 zeker is dat voor hen de instroomtoets niet tot een positieve beschikking heeft geleid, of van wie het bevoegd gezag aangeeft geen positieve beschikking te verwachten wordt een voorziening gevormd. Deze is berekend als het aantal maanden dat het bevoegd gezag verwacht dat de uitkering zal duren vermenigvuldigd met het maandelijks bedrag dat verhaald wordt op de instelling, gebaseerd op informatie van het UWV.

Voorziening langdurig zieken (bij eigen risicodragerschap ziekteverzuim en/of WGA):

De instelling is eigen risicodragers voor het ziekteverzuim van de medewerkers gedurende de eerste 2 jaar. Voor medewerkers die per balansdatum langdurig ziek zijn (en dit naar verwachting blijven) wordt een voorziening gevormd voor de loonkosten van de nog resterende maanden van deze periode. Dit vanuit de veronderstelling dat deze medewerkers tijdens hun ziekte geen prestaties voor de instelling leveren. De voorziening wordt opgenomen voor de nominale waarde. De dotatie wordt ten laste van de personeelskosten gebracht. De werkelijke loonkosten voor deze medewerkers worden onttrokken aan de voorziening.

Voorziening groot onderhoud:

De voorziening voor de gelijkmatige verdeling van onderhoudslasten wordt bepaald op basis van de te verwachten kosten voor cyclisch groot onderhoud voor de komende 20 jaar op basis van het meerjarenonderhoudsplan. De voorziening wordt lineair opgebouwd. Het uitgevoerde onderhoud wordt ten laste van de voorziening gebracht.

Uitgaven ten behoeve van groot onderhoud worden direct ten laste van deze voorziening gebracht.

Langlopende en kortlopende schulden en overige verplichtingen

Langlopende en kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rekenmethode.

De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde van de schuld. De overlopende passiva betreffen vooruit ontvangen bedragen die aan opvolgende perioden worden toegerekend en nog te betalen bedragen, voor zover ze niet onder de kortlopende schulden zijn te plaatsen.

De tot op heden ontvangen investeringssubsidies die dienen ter dekking van afschrijvingslasten van materiële vaste activa in de volgende jaren zijn ook opgenomen onder de langlopende schulden. In de jaarrekening 2016 waren deze nog verantwoord onder de kortlopende schulden; in de vergelijkende cijfers is dit aangepast.

Kasstroomoverzicht

In samenhang met de balans en de staat van baten en lasten moet het kasstroomoverzicht bijdragen aan het inzicht in de financiering en liquiditeit.

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. Bij de indirecte methode wordt het resultaat (saldo van baten en lasten) als basis genomen.

Dit overzicht geeft weer waaraan de in de verslagperiode beschikbaar gekomen gelden zijn besteed. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen. Transacties waarbij geen instroom of uitstroom van kasmiddelen plaatsvindt, waaronder financial leasing, zijn niet in het kasstroomoverzicht opgenomen.

RESULTAATBEPALING

Algemeen

De baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn verwezenlijkt. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen, indien zij voor het vaststellen van de jaarrekening bekend zijn geworden. De instelling heeft in haar statuten geen bepalingen opgenomen omtrent de verdeling van de winst. Er is dus geen statutaire regeling winstbestemming.

(Rijks)bijdragen

Onder de rijksbijdragen worden de vergoedingen voor de exploitatie, verstrekt door het Ministerie van OCW, opgenomen. Tevens worden hier verantwoord de door het samenwerkingsverband ontvangen doorbetalingen van rijksbijdragen. Rijksbijdragen worden als baten verantwoord in de staat van baten en lasten in het jaar waarop de toekenning betrekking heeft.

Geoormerkte OCW-subsidies (doelsubsidies met verrekening clause) worden ten gunste van de staat van de baten en lasten verantwoord in het jaar waarvan de gesubsidieerde lasten komen. Niet bestede middelen worden verantwoord onder de overlopende passiva zolang de bestedingstermijn niet is verlopen. Niet bestede middelen worden verantwoord onder de kortlopende schulden als terug te betalen subsidie zodra de bestedingstermijn is verlopen op balansdatum.

Overige overheidsbijdragen en subsidies

Onder de overige overheidsbijdragen worden de vergoedingen opgenomen, verstrekt door gemeente, provincie of andere overheidsinstellingen. De overige overheidsbijdragen worden toegerekend aan het verslagjaar waarop ze betrekking hebben.

Exploitatiesubsidies worden als baten verantwoord in de staat van baten en lasten in het jaar waarin de gesubsidieerde kosten zijn gemaakt of opbrengsten zijn gederfd, of wanneer een gesubsidieerd exploitatietekort zich heeft voorgedaan. De baten worden verantwoord als het waarschijnlijk is dat deze worden ontvangen en de instelling de condities voor ontvangst kan aantonen.

Overige baten

Onder de overige baten worden de vergoedingen opgenomen die niet verstrekt zijn door het Ministerie van OCW, gemeenten, provincies of andere overheidsinstellingen. De overige baten (waaronder ouderbijdragen) worden toegerekend aan het verslagjaar waarop ze betrekking hebben.

Personeelsbeloningen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de cao uitbetaald. De beloningen van het personeel worden als last in de staat van baten en lasten verantwoord in de periode waarin de arbeidsprestatie wordt verricht en, voor zover nog niet uitbetaald, als verplichting op de balans opgenomen. Als de reeds betaalde bedragen de verschuldigde beloningen overtreffen, wordt het meerdere opgenomen als een overlopend actief voor zover er sprake zal zijn van terugbetaling door het personeel of van verrekening met toekomstige betalingen door het bevoegd gezag.

Pensioenen

De instelling heeft een toegezegd pensioenregeling bij Stichting Bedrijfspensioenfonds ABP. Op deze pensioenregeling zijn de bepalingen van de Nederlandse Pensioenwet van toepassing en worden op verplichte en contractuele basis premies betaald door de instelling. ABP hanteert het middelloon als pensioengevende salarisgrondslag. ABP probeert ieder jaar de pensioenen te verhogen met de gemiddelde stijging van de lonen in de sectoren overheid en onderwijs. Wanneer de dekkingsgraad lager is dan 105% vindt er geen indexatie plaats. De premies worden verantwoord als personeelskosten zodra deze verschuldigd zijn. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa indien dit tot een terugstorting leidt of tot een vermindering van toekomstige betalingen. Nog niet betaalde premies worden als verplichting op de balans opgenomen.

PCBO, Amersfoort

De dekkingsgraad van het ABP ultimo 2017 is 104,4%.
Per ultimo 2016 was deze 96,6%.

Afschrijvingen

Materiële Vaste Activa worden vanaf het moment van ingebruikneming afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur van het actief.

Huisvestingslasten

Onder de huisvestingslasten worden de uitgaven voor huisvesting opgenomen. De lasten worden toegerekend aan het verslagjaar waarop ze betrekking hebben.

Overige lasten

De overige lasten hebben betrekking op uitgaven die voortvloeien uit aangegane afspraken dan wel noodzakelijk zijn voor het geven van onderwijs en worden toegerekend aan het verslagjaar waarop ze betrekking hebben.

Financiële baten en lasten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de betreffende activa en passiva.

Financiële instrumenten en risicobeheersing

Algemeen

De in deze toelichting opgenomen gegevens verschaffen informatie die behulpzaam is bij het schatten van de omvang van risico's die verbonden zijn aan zowel de in de balans opgenomen als de niet in de balans opgenomen financiële instrumenten. De primaire financiële instrumenten van het bestuur, anders dan derivaten, dienen ter financiering van de operationele activiteiten van het bestuur of vloeien direct uit deze activiteiten voort. Het beleid van het bestuur is om niet te handelen in financiële instrumenten voor speculatieve doeleinden. De belangrijkste risico's uit hoofde van de financiële instrumenten van het bestuur zijn het kredietrisico, het liquiditeitsrisico, het kasstroomrisico en renterisico.

Marktrisico

De instelling is werkzaam in Nederland. Het valutarisico is daarmee nihil.

De instelling loopt geen prijsrisico's.

De instelling loopt renterisico over de rentedragende vorderingen en rentedragende schulden.

Kredietrisico

De instelling heeft geen significante concentraties van kredietrisico.

Liquiditeitsrisico

Het bestuur heeft een treasurystatuut opgesteld waarin zij haar beleid omtrent liquiditeit heeft uiteengezet. Door tussentijdse monitoring en eventuele bijsturing worden liquiditeitsrisico's beheerst. De instelling maakt gebruik van meerdere banken om over meerdere kredietfaciliteiten te kunnen beschikken. Voor zover noodzakelijk, worden nadere zekerheden verstrekt aan de bank voor beschikbare kredietfaciliteiten.

Liquide middelen, vorderingen en kortlopende schulden

Gezien de korte looptijd van deze instrumenten benadert de boekwaarde de reële waarde.

Bepaling reële waarde

Een aantal grondslagen en toelichtingen in de jaarrekening vereist de bepaling van de reële waarde van zowel financiële als niet-financiële activa en verplichtingen. Voor waarderings- en informatievervaardingsdoeleinden is de reële waarde op basis van de volgende methoden bepaald. Indien van toepassing wordt nadere informatie over de uitgangspunten voor de bepaling van de reële

PCBO, Amersfoort

---

waarde vermeld bij het onderdeel van deze toelichting dat specifiek op het betreffende actief of de betreffende verplichting van toepassing is.

De reële waarde van financiële instrumenten wordt bepaald door de verwachte kasstromen contant te maken tegen een disconteringsvoet die gelijk is aan de geldende risicovrije markttrente voor de resterende looptijd vermeerderd met krediet- en liquiditeitsopslagen.

B2 Balans per 31 december 2017
(na verwerking resultaatbestemming)

		31 december 2017		31 december 2016	
		€	€	€	€
ACTIVA					
Vaste activa					
Materiële vaste activa					
	1				
1.2.2 Aktiva t.l.v. schoolreserve		17.815		2.874	
1.2.3 Meubilair		1.030.910		988.940	
1.2.4 ICT		929.063		504.055	
1.2.5 OLP en apparatuur		<u>587.594</u>		<u>587.594</u>	
			2.565.381		2.083.463
Financiële vaste activa					
	2				
Waarborgsommen		<u>48.750</u>		<u>3.150</u>	
			48.750		3.150
Vlottende activa					
Vorderingen					
	3				
1.5.2 Ministerie van OCW		925.690		880.726	
1.5.8 Overlopende activa		45.868		65.558	
1.5.7 Overige vorderingen		<u>76.370</u>		<u>91.869</u>	
			1.047.927		1.038.153
Liquide middelen					
	4		<u>7.294.446</u>		<u>7.472.538</u>
				<u>10.956.505</u>	<u>10.597.304</u>

B2 Balans per 31 december 2017
(na verwerking resultaatbestemming)

	31 december 2017		31 december 2016	
	€	€	€	€
PASSIVA				
Eigen vermogen	5			
Algemene reserve	5.946.987		5.192.818	
Bestemmingsreserves	663.643		826.102	
Statutaire reserves	<u>39.155</u>		<u>39.155</u>	
		6.649.785		6.058.075
Voorzieningen	6			
Personeelsvoorzieningen	333.746		334.504	
Overige voorzieningen	<u>1.336.031</u>		<u>1.175.739</u>	
		1.669.777		1.510.243
Langlopende schulden	7			
Vooruitontv investeringssub Gem 1e inrichting	<u>231.665</u>		<u>216.997</u>	
		231.665		216.997
Kortlopende schulden	8			
2.4.3 Crediteuren	240.828		385.179	
2.4.7 Belasting en premie sociale verzekeringen	562.099		593.907	
2.4.8 Schulden inzake pensioenen	163.452		132.965	
2.4.9 Overige kortlopende schulden	680.097		962.766	
2.4.10 Overlopende passiva	<u>758.801</u>		<u>737.172</u>	
		<u>2.405.277</u>		<u>2.811.990</u>
			<u>10.956.505</u>	<u>10.597.304</u>

B3 Staat van baten en lasten 2017

	Realisatie 2017	Begroting 2017	Realisatie 2016
	€	€	€
Baten			
(Rijks)bijdragen	18.399.416	17.818.249	17.736.909
Overige overheidsbijdragen en subsidies	233.223	240.428	169.297
Overige baten	589.090	414.271	599.002
	<u>19.221.729</u>	<u>18.472.948</u>	<u>18.505.209</u>
Lasten			
Personele lasten	15.319.848	15.361.145	14.207.368
Afschrijvingen	425.203	460.916	409.682
Huisvestingslasten	1.604.772	1.686.709	2.099.203
Overige instellingslasten	1.318.714	1.299.908	1.163.875
	<u>18.668.537</u>	<u>18.808.678</u>	<u>17.880.128</u>
Saldo baten en lasten	<u>553.192</u>	<u>-335.730</u>	<u>625.080</u>
Financiële baten en lasten			
Financiële baten	38.519	50.000	38.832
Financiële baten en lasten	<u>38.519</u>	<u>50.000</u>	<u>38.832</u>
Resultaat	<u>591.710</u>	<u>-285.730</u>	<u>663.913</u>

B4 KASSTROOMOVERZICHT 2017

Het onderstaande kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. Hierbij wordt het saldo baten en lasten als uitgangspunt genomen, waarop vervolgens correcties worden aangebracht voor verschillen tussen opbrengsten en ontvangsten en de kosten en uitgaven.

	2017		2016	
	€	€	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten				
Saldo baten en lasten		553.192		625.080
Aanpassingen voor:				
- Afschrijvingen	425.203		409.682	
- Mutaties voorzieningen	<u>159.535</u>		<u>677.950</u>	
		584.738		1.087.631
Veranderingen in vlottende middelen				
- Vorderingen	-9.774		67.773	
- Kortlopende schulden	<u>-406.713</u>		<u>301.038</u>	
		<u>-416.487</u>		<u>368.810</u>
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		721.442		2.081.522
- Ontvangen interest	<u>38.519</u>		<u>38.832</u>	
		<u>38.519</u>		<u>38.832</u>
Kasstroom uit operationele activiteiten		759.961		2.120.354
Kasstroom uit investeringsactiviteiten				
Investerings in materiële vaste activa	-907.121		-314.414	
Waarborgsommen	<u>-45.600</u>		<u>-3.150</u>	
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		-952.721		-317.564
Kasstroom uit financieringsactiviteiten				
Mutaties investeringssubsidies	<u>14.668</u>		<u>0</u>	
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		<u>14.668</u>		<u>0</u>
Mutatie liquide middelen		<u><u>-178.092</u></u>		<u><u>1.802.791</u></u>
Beginstand liquide middelen	7.472.538		5.669.747	
Mutatie liquide middelen	<u>-178.092</u>		<u>1.802.790</u>	
Eindstand liquide middelen		<u><u>7.294.446</u></u>		<u><u>7.472.538</u></u>

B5 TOELICHTING BEHORENDE TOT DE BALANS

(na verwerking resultaatbestemming)

ACTIVA

	31-12-2017	31-12-2016
	€	€
1 Materiële vaste activa		
1.2.2 Aktiva t.l.v. schoolreserve	17.815	2.874
1.2.3 Meubilair	1.030.910	988.940
1.2.4 ICT	929.063	504.055
1.2.5 OLP en apparatuur	587.594	587.594
	<u>2.565.381</u>	<u>2.083.463</u>

	1.2.2 Aktiva t.l.v. schoolreserve	1.2.3 Meubilair	1.2.4 ICT	1.2.5 OLP en apparatuur	Totaal
	€	€	€	€	€
<i>Boekwaarde 31 december 2016</i>					
Aanschaffingswaarde	17.665	2.034.935	1.833.808	1.413.818	5.300.225
Cumulatieve afschrijvingen	-14.791	-1.045.995	-1.329.752	-826.224	-3.216.762
Boekwaarde 31 december 2016	<u>2.874</u>	<u>988.940</u>	<u>504.055</u>	<u>587.594</u>	<u>2.083.463</u>
<i>Mutaties</i>					
Investerings	16.378	128.787	614.071	147.886	907.121
Desinvesteringen	0	-294.350	-563.304	0	-857.654
Afschrijvingen	-1.437	-86.818	-189.062	-147.886	-425.203
Afschr. desinvesteringen	0	294.350	563.304	0	857.654
Mutaties boekwaarde	<u>14.940</u>	<u>41.970</u>	<u>425.008</u>	<u>0</u>	<u>481.918</u>
<i>Boekwaarde 31 december 2017</i>					
Aanschaffingswaarde	34.043	1.869.372	1.884.574	1.561.704	5.349.693
Cumulatieve afschrijvingen	-16.228	-838.463	-955.511	-974.110	-2.784.312
Boekwaarde 31 december 2017	<u>17.815</u>	<u>1.030.910</u>	<u>929.063</u>	<u>587.594</u>	<u>2.565.381</u>

Afschrijvingspercentages

	van	t/m
Aktiva t.l.v. schoolreserve	20,00 %	25,00 %
Meubilair		5,00 %
ICT	6,66 %	33,33 %
OLP en apparatuur		

(Onderwijsmethoden = ideaalcomplex)

PCBO, Amersfoort

	31-12-2017	31-12-2016
	€	€
2 Financiële vaste activa		
Waarborgsommen	48.750	3.150
	<u>48.750</u>	<u>3.150</u>

	Boek- waarde 1-1-17	Nieuwe waarborgsom	Mutatie waarborg som	Boek- waarde 31-12-17
	€	€	€	€
Waarborgsommen	3.150	48.000	-2.400	48.750
	<u>3.150</u>	<u>48.000</u>	<u>-2.400</u>	<u>48.750</u>

	31-12-2017	31-12-2016
	€	€

3 Vorderingen

1.5.2 Ministerie van OCW	925.690	880.726
1.5.7 Overige vorderingen	76.370	91.869
1.5.8 Overlopende activa	45.868	65.558
	<u>1.047.927</u>	<u>1.038.153</u>

1.5.2 Ministerie van OCW

Bekostiging OCW	875.048	836.719
Bekostiging OCW Prestatiebox	50.642	44.007
	<u>925.690</u>	<u>880.726</u>

1.5.7 Overige vorderingen

Gemeente inzake vandalismeschade	-2.818	4.841
Overige vorderingen	70.633	87.028
Bankgaranties	8.554	0
	<u>76.370</u>	<u>91.869</u>

1.5.8 Overlopende activa

Vooruitbetaalde kosten	45.868	65.558
	<u>45.868</u>	<u>65.558</u>

	31-12-2017	31-12-2016
	€	€

4 Liquide middelen

1.7.2 Banktegoeden	7.294.446	7.472.538
	<u>7.294.446</u>	<u>7.472.538</u>

PCBO, Amersfoort

	<u>31-12-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
	€	€
1.7.2 Banktegoeden		
Betaalrekening bestuur	1.003.096	1.912.840
Betaalrekeningen scholen	15.655	18.719
Spaarrekeningen	<u>6.275.695</u>	<u>5.540.979</u>
	<u>7.294.446</u>	<u>7.472.538</u>

PASSIVA

5 Eigen vermogen

VERLOOPOVERZICHT RESERVES EN VOORZIENINGEN

	Saldo 1-1- 2017	Resultaat	Overige mutaties	Saldo 31-12- 2017
Algemene reserve	5.192.818	754.169	0	5.946.987
Bestemmingsreserves publiek (A)				
Professionalisering	77.067	-54.506	0	22.561
Reserve OLP methoden	323.463	-8.737	0	314.726
Reserve SchoolBudget materieel	316.963	157.844	0	474.807
Reserve SchoolBudget personeel	108.609	-257.060	0	-148.451
	826.102	-162.459	0	663.643
Totaal bestemmingsreserves (A + B)	826.102	-162.459	0	663.643
Statutaire reserves	39.155	0	0	39.155
Eigen vermogen	<u>6.058.075</u>	<u>591.710</u>	<u>0</u>	<u>6.649.785</u>

	Saldo 1-1-2017	Dotaties	Onttrek- kingen	Vrijval	Saldo 31-12- 2017
6 Voorzieningen					
Personeel:					
Ziekte en arbeidsongeschiktheid	47.250	9.000	0	-47.250	9.000
Duurzame inzetbaarheid	98.306	28.379	0	0	126.685
Jubilea	163.824	19.430	-10.316	0	172.938
Spaarverlof	25.124	0	0	0	25.124
	334.504	56.809	-10.316	-47.250	333.746
Overig:					
MJ onderhoud gebouwen	1.175.739	515.000	-354.708	0	1.336.031
	1.175.739	515.000	-354.708	0	1.336.031
Voorzieningen	<u>1.510.243</u>	<u>571.809</u>	<u>-365.024</u>	<u>-47.250</u>	<u>1.669.777</u>

De verplichtingen voor ziekte en arbeidsongeschiktheid hebben een overwegend kortlopend karakter. De overige voorzieningen hebben een overwegend langlopend karakter.

PCBO, Amersfoort

	31-12-2017	31-12-2016
	€	€
7 Langlopende schulden		
Vooruitontv investeringssub Gem 1e inrichting	231.665	216.997
	<u>231.665</u>	<u>216.997</u>

	Boek- waarde 01-01-17	Nieuwe subsidie 2017	Aflos- singen 2017	Boek- waarde 31-12-17	Looptijd > 1 jaar	Looptijd >5 jaar
	€	€	€	€	€	€
Vooruitontv investeringssubs Gem	216.997	56.044	-41.376	231.665	106.044	125.621
	<u>216.997</u>	<u>56.044</u>	<u>-41.376</u>	<u>231.665</u>	<u>106.044</u>	<u>125.621</u>

	31-12-2017	31-12-2016
	€	€

8 Kortlopende schulden

2.4.3 Crediteuren	240.828	385.179
2.4.7 Belasting en premie sociale verzekeringen	562.099	593.907
2.4.8 Schulden inzake pensioenen	163.452	132.965
2.4.9 Overige kortlopende schulden	680.097	962.766
2.4.10 Overlopende passiva	758.801	737.172
	<u>2.405.277</u>	<u>2.811.990</u>

2.4.7 Belasting en premie sociale verzekeringen

Loonheffing	527.599	530.008
Premie VF / PF	34.500	63.899
	<u>562.099</u>	<u>593.907</u>

2.4.9 Overige kortlopende schulden

Overige kortlopende schulden	680.097	962.766
	<u>680.097</u>	<u>962.766</u>

2.4.10 Overlopende passiva

OCW niet geormerkt: studieverlof lerarenbeurs	25.853	18.455
Subsidie Gemeente	51.347	56.191
Overlopende arrangementen SWV	18.244	17.949
Subsidie Impuls Muziek Onderwijs	8.528	16.395
Nog te betalen vakantiegeld	466.778	451.484
Vooruitontv bijdrage Gemeente 1e inrichting	41.376	41.927
Vooruitontvangen bedragen	90.410	77.906
Overige	56.265	56.865
	<u>758.801</u>	<u>737.172</u>

Model G

Model G Specificatie posten OCW

G1 Verantwoording van subsidies zonder verrekeningsclausule

(Regeling ROS art. 13, lid 2 sub a)

Omschrijving	Toewijzing		Bedrag toewijzing	Ontvangen t/m verslagjaar	de prestatie is ultimo verslagjaar conform de subsidiebeschikking	
	Kenmerk	datum			geheel uitgevoerd en afgerond	nog niet geheel afgerond
			EUR	EUR	(aankruisen wat van toepassing is)	
Lerarenbeurs	776068	sep-16	11.782	11.782	X	
Lerarenbeurs	777304	sep-16	10.052	10.052	X	
Lerarenbeurs	777156	sep-16	11.782	11.782	X	
Lerarenbeurs	852138	sep-17	6.046	6.046		X
Lerarenbeurs	852989	sep-17	6.046	6.046		X
Lerarenbeurs	853994	sep-17	19.991	19.991		X
Lerarenbeurs	853810	sep-17	12.093	12.093		X
totaal			<u>77.793</u>	<u>77.793</u>		

G2 Verantwoording van subsidies met verrekeningsclausule

(Regeling ROS art. 13 lid 2 sub b)

G2.A Aflopend per ultimo verslagjaar

Omschrijving	Toewijzing	Bedrag toewijzing	Ontvangen t/m verslagjaar	Totale lasten Te verrekenen ultimo verslagjaar
	Kenmerk datum	EUR	EUR	EUR
totaal		<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>

G2.B Doorlopend tot in een volgend verslagjaar

Omschrijving	Toewijzing	Bedrag toewijzing	Saldo 01-01	Ontvangen in verslagjaar	Lasten in verslagjaar	Totale lasten 31-12	Saldo nog te besteden ultimo verslagjaar
	Kenmerk datum	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR
totaal		<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>

B6 TOELICHTING BEHORENDE TOT DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2017**Baten**

	Realisatie 2017 €	Begroting 2017 €	Realisatie 2016 €
(Rijks)bijdragen			
Vergoeding Personeel	12.251.568	11.795.820	11.698.290
Vergoeding PAB	1.945.943	1.894.837	1.869.800
Bekostiging samenvoeging	71.076	65.796	68.514
Niet-geormerkte subsidies PB	548.484	503.877	366.992
Vergoeding Materiele Instandhouding	2.653.090	2.634.563	2.635.216
Aanvullende personele bekostiging	167.411	230.000	331.398
Impulsbekostiging	159.322	145.872	181.747
Niet-geormerkte subsidies studieverlof	35.427	28.169	15.161
Overige rijksbijdragen	20.000	0	0
Geormerkte subsidies peuterpilot	0	0	70.721
Ontv doorbetalingen Rijksbijdrage SWV	373.472	349.315	348.711
Ontv doorbetalingen Rijksbijdrage SWV arr pers. deel	165.498	165.000	149.187
Ontv doorbetalingen Rijksbijdrage SWV arr mat. deel	8.125	5.000	1.172
	<u>18.399.416</u>	<u>17.818.249</u>	<u>17.736.909</u>
Overige overheidsbijdragen en subsidies			
Gemeente LEA subsidie taalcentrum	103.145	104.000	25.743
Gemeente vergoeding gymlokalen	11.839	18.500	26.357
Gemeente vrijval 1e inrichting	41.927	41.926	37.737
Gemeente LEA subsidie zorg	74.162	76.002	78.020
Gemeente subsidie participatiewet	2.150	0	0
Gemeente LEA ABC, ontwikkel WP, WM	0	0	1.440
	<u>233.223</u>	<u>240.428</u>	<u>169.297</u>
Overige baten			
Verhuur onroerende zaken	279.727	247.517	286.926
Vergoeding gedetacheerd pers.	103.674	58.754	15.400
Projecten OA Vierslagleren	32.377	27.050	44.727
Opbrengst acties	1.407	0	1.705
Interne doorberekeningen	14.620	0	14.620
Overige arrangementen pers. deel	53.944	0	60.533
Overige arrangementen mat. deel	6.871	0	10.550
Ov baten Personeel oa PABO's	47.585	29.365	139.324
Ov baten Materieel oa SindeK	48.885	51.585	25.216
	<u>589.090</u>	<u>414.271</u>	<u>599.002</u>

	Realisatie 2017 €	Begroting 2017 €	Realisatie 2016 €
Lasten			
Personele lasten			
Lonen en salarissen	10.764.910	10.820.829	10.332.695
Sociale lasten	1.958.253	1.900.000	1.837.621
Pensioenlasten	1.448.409	1.400.000	1.155.290
Overige personele lasten	1.425.417	1.280.316	1.143.512
Uitkeringen (-/-)	-277.141	-40.000	-261.750
	<u>15.319.848</u>	<u>15.361.145</u>	<u>14.207.368</u>
Lonen en salarissen			
Loonkosten directie	1.391.017	1.512.783	1.411.568
Loonkosten OP	9.987.432	10.022.779	9.424.755
Loonkosten toelages	3.575	0	4.871
Loonkosten eenmalige uitkering	128.386	166.075	0
Loonkosten detachering	112.356	58.755	11.768
Loonkosten inzake ontslagvergoeding	134.417	20.000	0
Loonkosten OOP	720.775	687.592	689.676
Loonkosten OOP BS	348.647	393.181	363.458
Loonkosten professionalisering	151.486	92.388	76.179
Loonkosten schoonmaak	2.066	1.683	1.687
Loonkosten GMR/secretariaat	7.452	8.365	8.310
Loonkosten participatiewet	14.591	0	0
Loonkosten tlv derden - vs te ontv subsidie	19.074	18.383	30.088
Loonkosten Plus en Pracht	21.064	20.691	21.653
Loonkosten Opleiden in de school	5.303	9.101	8.764
Loonkosten taalentklas	23.943	22.224	24.243
Loonkosten Formatieve Fricie	250.791	254.968	173.609
Loonkosten ouderschapsverlof	113.892	100.000	99.112
Loonkosten WKR	32.486	0	27.296
Loonkosten verv. studieverlof LB	35.429	28.169	26.866
Loonkosten DI verlof	230.392	255.650	302.323
Loonkosten reiskosten	2.343	0	7.529
Loonkosten i.v.m. ziekte vervanging	220.501	409.988	365.577
Loonkosten tlv UWV	191.924	0	185.477
Loonkosten RPV	19.404	36.000	40.664
Loonkosten onbetaald verlof	2.826	2.054	2.063
Loonkosten subsidie peuter pilot	0	0	18.071
Correctie sociale lasten	-1.958.253	-1.900.000	-1.837.621
Correctie pensioenen	-1.448.409	-1.400.000	-1.155.290
	<u>10.764.910</u>	<u>10.820.829</u>	<u>10.332.695</u>
Sociale lasten			
Sociale lasten	<u>1.958.253</u>	<u>1.900.000</u>	<u>1.837.621</u>
	<u>1.958.253</u>	<u>1.900.000</u>	<u>1.837.621</u>
Pensioenlasten			
Pensioenlasten	<u>1.448.409</u>	<u>1.400.000</u>	<u>1.155.290</u>
	<u>1.448.409</u>	<u>1.400.000</u>	<u>1.155.290</u>

PCBO, Amersfoort

	Realisatie 2017	Begroting 2017	Realisatie 2016
	€	€	€
Overige personele lasten			
Dotatie voorziening jubilea	19.430	12.000	12.000
Vrijval voorziening jubilea	0	0	-13.265
Dotatie voorziening DI	28.379	0	98.306
Dotatie voorziening personeel	9.000	0	47.250
Vrijval voorziening personeel	-47.250	0	0
Inhuur (GFS en ad interim)	280.645	280.000	156.550
Inhuur conform formatieplan	57.772	44.330	353.193
Inhuur bij frictie en juridisch advies	43.539	50.000	-140.586
Inhuur bij vervanging ziekte	136.775	0	29.458
Inhuur vervanging OSV	3.600	0	1.680
Inhuur vervanging zw verlof	7.440	0	0
Inhuur bij overig verlof	10.011	0	0
Overige personeelskosten	88.602	49.200	31.119
Loyalis AOV (IPAP)	-1.992	0	0
Professionalisering en leerlingenzorg	634.219	652.386	482.202
Mutatie VU (Helder Onderwijs)	118	0	-57.208
Kosten Arbo	31.495	56.000	40.564
Reintegratie/preventie individuen	32.735	40.000	36.458
Governance	55.852	46.400	34.784
Wervingskosten	35.048	50.000	31.008
	<u>1.425.417</u>	<u>1.280.316</u>	<u>1.143.512</u>

Uitkeringen (-/-)

Uitkeringen (-/-)	-277.141	-40.000	-261.750
	<u>-277.141</u>	<u>-40.000</u>	<u>-261.750</u>

Personeelsbezetting

	2017	2016
	Gem aantal FTE's	Gem aantal FTE's
DIR	18,72	20,20
OP	187,04	180,30
OOP	25,15	24,10
	<u>230,91</u>	<u>224,60</u>

WNT-verantwoording 2017 PCBO Amersfoort

Op 1 januari 2013 is de Wet normering topinkomens (WNT) in werking getreden.

De WNT is van toepassing op de Stichting PCBO Amersfoort.

Het voor de Stichting PCBO Amersfoort toepasselijke bezoldigingsmaximum bedraagt in 2017 EUR 141.000 (klasse D)

1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen, gewezen topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievulling.

Functiegegevens	J.C. Boswinkel	G.J. Mellink	H.C. van Lingen
Functie	Bestuurder	Bestuurder	Bestuurder
Aanvang en einde functievulling in 2017	01-01/30-09	01-06/31-12	01-08/31-12
Omvang dienstverband (in fte)	0,8681	0,9000	1,0000
Gewezen topfunctionaris	nee	nee	nee
(Fictieve) dienstbetrekking	ja	ja	ja
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	€ 62.461	€ 46.463	€ 37.861
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 9.966	€ 7.847	€ 6.417
<i>Subtotaal</i>	€ 72.427	€ 54.310	€ 44.278
Individueel bezoldigingsmaximum	€ 91.802	€ 74.025	€ 58.750
-/- onverschuldigd betaald bedrag	€ -	€ -	€ -
Totaal bezoldiging	€ 72.427	€ 54.310	€ 44.278
Reden van de overschrijding	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2016			
Aanvang en einde functievulling in 2016	01-01/31-12	0	0
Omvang dienstverband 2016 (fte)	1,0	0,0	0,0
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	€ 74.743	€ -	€ -
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 11.453	€ -	€ -
Totaal bezoldiging 2016	€ 86.196	€ -	€ -

Toezichthoudende toefunctionarissen

Bedragen x €1	M w Drs G.Visser	Dhr G.Boeve	Dhr Ir. G.de Vries	Dhr Ir. J.Voppen
Functie	Lid	Lid	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01-01/31-12	01-01/20-11	01-01/31-12	01-01/31-12
Bezoldiging				
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	€5.400	€4.500	€5.400	€5.400
Beloningen betaalbaar op termijn	€0	€0	€0	€0
<i>Subtotaal</i>	<i>€5.400</i>	<i>€4.500</i>	<i>€5.400</i>	<i>€5.400</i>
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	14.100	14.100	14.100	14.100
-/- onverschuldigd betaald bedrag	€0	€0	€0	€0
Totaal bezoldiging	€5.400	€4.500	€5.400	€5.400
Reden waarom overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2016				
Aanvang en einde dienstvervulling in 2016	01-01/31-12	01-01/31-12	01-01/31-12	01-01/31-12
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€3.781	€3.781	€3.125	€3.125
Totaal bezoldiging 2016	€3.781	€3.781	€3.125	€3.125

Bedragen x €1	Dhr J.v.d. Velden	Dhr Drs A.v.d.Veen	M w Drs. S.Scholten-Klei	
Functie	Lid	Voorzitter	Lid	
Aanvang en einde functie vervulling in 2017	01-01/31-12	01-01/31-12	01-01/31-12	
Bezoldiging				
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	€5.400	€8.100	€5.400	
Beloningen betaalbaar op termijn	€0	€0	€0	€0
<i>Subtotaal</i>	<i>€5.400</i>	<i>€8.100</i>	<i>€5.400</i>	<i>€0</i>
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	14.100	21.150	14.100	
-/- onverschuldigd betaald bedrag	€0	€0	€0	€0
Totaal bezoldiging	€5.400	€8.100	€5.400	€0
Reden waarom overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2016				
Aanvang en einde dienstvervulling in 2016	01-01/31-12	01-01/31-12	01-01/31-12	01-01/31-12
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€630	€521	€3.125	€0
Totaal bezoldiging 2016	€630	€521	€3.125	€0

PCBO, Amersfoort

	Realisatie 2017 €	Begroting 2017 €	Realisatie 2016 €
Afschrijvingen			
Overige activa tlv schoolbudget	1.437	1.437	1.437
ICT	189.062	201.425	208.736
Meubilair	86.818	86.654	84.628
OLP	147.886	171.400	114.881
	<u>425.203</u>	<u>460.916</u>	<u>409.682</u>
Huisvestingslasten			
Huur huisvesting/terrein	-15.897	179.091	95.106
Dotatie voorz. groot onderhoud	515.000	515.000	661.493
MFA bijdrage eigenaren ohd	-52.601	0	0
MFA bijdrage gebruikers ohd	75.924	0	0
Onderhoud gebouw/installaties	95.125	61.040	277.494
Onderhoudsabonnementen	26.309	24.050	12.907
Energie en water	252.429	307.000	230.962
Schoonmaakkosten	423.847	388.066	376.076
Heffingen	81.025	68.766	54.073
Tuinonderhoud	25.196	13.900	8.405
Overige huisvestingslasten	178.415	129.796	382.687
	<u>1.604.772</u>	<u>1.686.709</u>	<u>2.099.203</u>
Overige instellingslasten			
<i>Administratie- en beheerslasten</i>			
Schooladministratie	148.738	141.680	147.989
Telefoonkosten	25.500	24.180	25.571
Accountantskosten	13.587	12.500	10.800
Juridische zaken / MR / GMR	7.572	10.921	11.023
Overige administratie- en beheer	78.276	94.600	70.301
	<u>273.673</u>	<u>283.881</u>	<u>265.684</u>
<i>Overige</i>			
Contributies	68.885	90.112	75.651
Verzekeringen	4.289	7.400	7.296
Portikosten / drukwerk	4.684	6.499	4.853
Overige kosten kantine	27.113	23.000	28.953
	<u>104.970</u>	<u>127.011</u>	<u>116.753</u>
<i>Leermiddelen (PO)</i>			
Onderwijsleerpakket	409.771	378.900	418.891
Informatietechnologie	188.613	220.000	185.876
Overig	27.953	22.100	22.962
Cultuureducatie	81.248	111.585	88.806
Uitvoer arrangementen extern	79.269	0	0
Projecten	79.268	81.776	0
Kopieerkosten	73.949	74.655	64.902
	<u>940.071</u>	<u>889.016</u>	<u>781.438</u>
Totaal Overige instellingslasten	<u>1.318.714</u>	<u>1.299.908</u>	<u>1.163.875</u>

PCBO, Amersfoort

	Realisatie 2017	Begroting 2017	Realisatie 2016
	€	€	€
Financiële baten en lasten			
Financiële baten			
Rentebaten	38.519	50.000	38.832
	<u>38.519</u>	<u>50.000</u>	<u>38.832</u>
Totaal financiële baten en lasten	<u>38.519</u>	<u>50.000</u>	<u>38.832</u>

Specificatie honorarium accountantskosten

Specificatie honorarium	Realisatie 2017	Begroting 2017	Realisatie 2016
Onderzoek jaarrekening	13.587	12.500	10.800
Andere controleopdrachten	0	0	0
Fiscale adviezen	0	0	0
Andere niet-controle-diensten	0	0	0
	<u>13.587</u>	<u>12.500</u>	<u>10.800</u>

PCBO, Amersfoort

Model E

Model E: Verbonden partijen

Naam	Juridische Vorm 2017	Statutaire zetel	Code activiteiten	Eigen Vermogen 31-12-2017 EUR	Resultaat jaar 2017 EUR	Art.2: 403 BW Ja/Nee	Deelname %
SWV PO EEM	Stichting	Leusden		4		nee	0
St Ondersteuning	Stichting	Amersfoort		4		nee	0

Code activiteiten: 1. contractonderwijs, 2. contractonderzoek, 3. onroerende zaken, 4. overige

Art. 2:403 BW:Nee invullen, tenzij SWV als rechtspersoon behoort tot een groep.

Toelichting inzake subsidies gemeente Amersfoort

	Inkomsten	Uitgaven
Taalentklas Amersfoort 2017	EUR 103.145	EUR 107.989
Preventieve zorg in en om de school 2017	EUR 74.162	EUR 152.875

B10 Niet uit de balans blijvende activa en verplichtingen

Contractuele verplichtingen:

Er zijn meerjaren verplichtingen aangegaan met :

Leverancier	Periode		Soort	Jaarbedrag
Sharp/Ricoh		01-01-2019	Repro apparatuur	40.564
CSU	11-07-2015	20-07-2019	Schoonmaak	285.392
Lexima		30-06-2019	Licenties	9.536
Heuterman	01-01-2017	31-12-2019	Arbodienst	23.000
Cushman		30-11-2018	Huur en service	41.268

GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Na afloop van het boekjaar hebben zich geen gebeurtenissen voorgedaan, die belangrijk zijn voor de interpretatie van de cijfers.

Ondertekening Jaarverslag

Opgesteld door het bestuur te   op   2018.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Vastgesteld op .....2018 door de Raad van Toezicht.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

C1 CONTROLEVERKLARING

Controleverklaring invoegen blad 1-5

C2 Statutaire regeling omtrent bestemming van het resultaat

Het bestuur verdeelt het resultaat over 2017 ad € 591.710 als volgt over de reserves.

	<u>2017</u>
	€
Resultaat algemene reserve	754.169
Resultaat reserve Professionalisering	-54.506
Resultaat bestemmingsreserve Reserve OLP	-8.737
Resultaat Reserve SchoolBudget materieel	157.844
Resultaat Reserve SchoolBudget personeel	<u>-257.060</u>
Resultaat bestemmingsreserve publiek	<u>-162.459</u>
Resultaat bestemmingsreserve	-162.459
Resultaat Eigen vermogen	<u><u>591.710</u></u>